

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Mira Vinnari

Lasten osallisuus metsäesiopetuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

18.8.2021

Tekijä Otsikko	Mira Vinnari Lasten osallisuus metsäesiopetuksessa
Sivumäärä Aika	50 sivua + 1 liite 18.8.2021
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaiskasvatus
Ohjaajat	Lehtori Ulla Saukkonen Lehtori Kirsi Lautala
<p>Metsätoiminnalla, kuten myös osallisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoitus on tutkia lasten osallisuutta metsäesikoulussa varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Tutkimus on tehty yhteistyössä pääkaupunkiseudun päiväkodin kanssa, jossa metsäesikouluryhmät toimivat joka toinen viikko luontoympäristössä. Lasten osallisuuden mahdollistaminen on tärkeä tavoite valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018), mutta toteutuakseen osallisuuden tulisi ilmetä lapsen päivittäisessä arjessa ja tämä ei aina toteudu. Tämä tutkimus voi lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoa osallisuuden tukemisesta metsätoiminnan avulla, jotta vastaavaa toimintaa voisi lisätä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi viettämällä aikaa metsässä voidaan vahvistaa lasten luontosuhdetta, ja luontosuhde on merkityksellisin tekijä myönteisten ympäristöasenteiden synnyssä.</p> <p>Neljä metsäesikoulun kasvattajaa osallistuivat tarinalliseen haastatteluun. Kasvattajat kertoivat haastattelussa yhden päiväkotipäivän kulusta sekä toivat esiin asioita, joita pitävät tärkeinä. Haastatteluaineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Teoreettisena viitekehysenä toimi Vennisen, Leinosen ja Ojalan (2010) teoria osallisuuden seitsemästä osatekijästä. Nämä osatekijät kuvaavat lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Tulokset osoittivat, että metsäesikoulu tukee lasten osallisuutta. Metsässä lapset tutkivat, pohtivat, keskustelivat sekä tekivät aloitteita aktiivisesti. Lapset harjoittelivat omatoimisuutta sekä vastuunottoa päivittäin. Aikuinen oli läsnä yhteisille keskusteluille lasten kanssa ja antoi lapsille tilaa oivaltaa ja oppia. Lasten toiveet näkyivät toiminnassa ja lapset myös suunnittelivat toimintaa. Pienryhmätoiminta, toiminnallisuus, draama- ja projektityöskentely sekä lastenkokoukset mahdollistivat osallisuutta. Lisäksi kasvattajille oli tärkeää, että lasten omaehtoiseen leikkiin varattiin riittävästi aikaa ja että aikuiset myös tukivat leikkiä. Lasten yhteistyö oli sopuisampaa metsässä kuin päiväkodilla, joka myös tuki osallisuutta.</p> <p>Varhaiskasvatuksen tulisi entistä tehokkaammin lisätä halua ja kykyä toimia ympäristön puolesta myös aikuisuudessa. Tukemalla lasten osallisuutta metsäympäristössä voidaan kasvattaa aktiivisia aikuisia, jotka myös tuntevat kestäväen elämäntavan omakseen.</p>	
Avainsanat	Varhaiskasvatus, Osallisuus, Metsäesikoulu

Author Title	Mira Vinnari Children´s Participation in Forest Preschool
Number of Pages Date	50 pages + 1 appendix 18 August 2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Early Childhood Education
Instructors	Ulla Saukkonen, Lecturer Kirsi Lautala, Lecturer
<p>Forest activities as well as participation have positive effects on children’s wellbeing. The purpose of this qualitative thesis is to study children’s participation in forest preschool from early childhood educators’ viewpoint. The study has been conducted in cooperation with a day care centre in the metropolitan area where preschool groups have activities in nature environment every other week. Enabling children’s participation is an important goal in the national Early Childhood Education and Care Curriculum (2018) but in order to be realized, participation should appear in the everyday life of the child and this does not always materialise. This study could increase early childhood education professionals’ knowledge on supporting participation with the help of forest activities, so that similar activities could be increased in early childhood education. Moreover, children’s relation to nature can be strengthened by spending time in the forest. The relation to nature is the most significant factor forming positive attitudes towards nature.</p> <p>Four forest preschool educators took part in a narrative interview. Educators told about one day at the day care and highlighted things that they considered to be important. The interview material was analyzed with theory-guide content analysis. As a theoretical framework, Venninen, Leinonen and Ojala (2010) theory of seven factors of participation was used. These factors describe children’s participation in the early childhood education.</p> <p>The results indicate that the forest preschool supports children’s participation. In the forest children explore, ponder, discuss and take initiative actively. Children practiced self-motivation and responsibility every day. An adult was present for joint discussions with children but gave room for children’s own realization and learning. Children’s wishes were visible in the activities and children also planned activities. Teaching in small groups, action-based learning, drama and project work and children’s meetings enabled participation. In addition, it was important for educators that sufficient time was reserved for independent play and that adults also supported play. Children’s cooperation was more amicable in the forest than in the day care centre which also supports participation.</p> <p>Early childhood education should more efficiently increase the desire and capacity to act for the environment also in adulthood. By supporting children’s participation in forest environment we are able to raise active grown-ups that also adopt sustainable lifestyles.</p>	
Keywords	Early Childhood Education, Participation, Forest Preschool

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Metsätoiminta päiväkodissa	4
2.1	Tutkimuksen kohteena oleva päiväkot	4
2.2	Valtakunnallinen varhaiskasvatus- sekä esiopetussuunnitelma	5
2.3	Ympäristökasvatus	6
2.4	Hyvinvointia metsästä sekä tutkimuksia metsätoiminnasta	9
3	Lasten osallisuus	12
3.1	Osallisuus motivoi toimimaan	12
3.2	Osallisuuden osatekijät sekä tasomalli	15
4	Opinnäytetyön toteutus	18
4.1	Tutkimuskysymys	18
4.2	Tarinallinen haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	18
4.3	Tutkimusaineiston analysointi	20
5	Tulokset	22
5.1	Oikeus iloita itsestään	22
5.2	Lapsen tarpeiden täytyminen	25
5.3	Oppiminen aikuisen turvassa sekä vaikuttamiskokemukset	27
5.4	Lapsen omatoimisuuden harjoittelu	30
5.5	Lapsen kasvaminen vastuuseen	31
5.6	Maailman yhteinen tulkitseminen	33
5.7	Oppiminen metsässä	35
6	Johtopäätökset	37
6.1	Osallisuuden tukemisen monet tasot	37
6.2	Metsätoiminta osallisuuden mahdollistajana	40
6.3	Eettiset kysymykset	41
7	Pohdinta	43
	Lähteet	47
	Liitteet	
	Liite 1. Kutsu haastatteluun	

1 Johdanto

Metsässä lapset innostuvat toimimaan. Luonnollinen ympäristö stimuloi aisteja sekä ruokkii mielikuvitusta. Maasta löytyviä materiaaleja voi käyttää kekseliäästi mielikuvitusleikeissä, peleissä, matematiikassa, musiikissa, taideteoksissa sekä muussa luovassa toiminnassa. Ystävän kanssa rakennetaan majoja ja seikkaillaan kivillä sekä puissa. Juosta saa niin paljon kuin jaksaa. Tilaa on riittävästi eikä melutasokaan nouse korkealle. Metsä oppimisympäristönä tarjoaa virikkeitä yhteiseen osallistavaan toimintaan, lisäksi lapset voivat kehittää luontosuhdettaan viettämällä aikaa luonnossa. Tämä opinnäytetyö sai alkunsa, kun aloin pohtia, miten varhaiskasvatuksessa voitaisiin tukea entistä paremmin lasten luontosuhdetta ja varhaiskasvattajien taitoa hyödyntää metsää toimintaympäristönä.

Viime vuosina on nostettu esiin, että lasten kasvatukseen tarvittaisiin suunnanmuutos. Tiedämme, että nykyinen elämäntapamme on ekologisesti kestävämpi, mutta silti ylikulutamme luonnonvaroja (Värri 2018: 12–13). Vuoden 2021 osalta Suomen ylikulutuspäivä oli 10.4.2021, jolloin kulutimme luonnonvaroja enemmän kuin maapallo pystyy niitä samana vuonna tuottamaan (Country Overshoot days 2021). Ekokriisin aika vaatii lasten kasvatuksen uudistamista niin, että voimme taata ympäristön sekä ihmisen hyvinvoinnin myös tulevaisuudessa (Cantell, Aarnio-Linnavuori & Tani 2020: 260–261).

Metsä oppimisympäristönä luo lasten luontosuhdetta, sillä luontosuhde kehittyy viettämällä aikaa luonnossa. Lapsuudessa syntyvä kestävä luontosuhde on merkittävin myönteistä ympäristökäyttäytymistä ohjaava tekijä myös aikuisuudessa (Ratinen 2020: 252). Varhaiskasvatus luontoympäristössä voi synnyttää uudenlaista kasvatusta, jossa lapset omaksuvat ympäristömyönteisen asenteen.

Lasten osallisuutta metsätoiminnassa ei ole tutkittu Suomessa laajasti. Lasten osallisuuden tarkastelu eri näkökulmista on tärkeää, sillä osallisuus on nostettu tärkeäksi toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 30). Tässä opinnäytetyössä lähestyn osallisuutta siitä näkökulmasta, miten lasten osallisuuden mahdollistaminen ilmenee metsätoiminnassa. Yhdistämällä lasten osallisuuden mahdollistamisen metsätoimintaan voisi tukea lapsen hyvinvointia sekä oppimista ja myös edistää kestävä kehityksen mukaisia ajatusmalleja.

Osallisuuteen kuuluu, että lapset kokevat olevansa tärkeitä sekä arvostettuja ryhmässä. Lasten mielipiteillä sekä näkemyksillä on merkitystä ja lapset voivat vaikuttaa omaan sekä yhteiseen tekemiseen. Lapset ovat aktiivisia toimijoita, jotka oppivat ottamaan vastuuta tekemisestään. Osallisuuskokemukset kasvattavat lasten itsetuntoa ja positiivista minäkuvaa sekä kokemusta siitä, että olen kykenevä ja voin vaikuttaa omaan ja muiden elämään. Hujala (2018: 7–8.) kutsuukin lasten osallisuutta elämässä pärjäämisen innovaatioksi.

Selvitin opinnäytetyössäni kasvattajien näkemystä lasten osallisuudesta metsäesiopeutusryhmissä. Havaittiin, että tämän asian selvittäminen on tärkeää, jotta voisi kehittää sitä, miten lasten osallisuutta metsäesiopeutuksessa voisi tukea vieläkin vahvemmin. Opinnäytetyö on tehty pääkaupunkiseudulla sijaitsevalle päiväkodille, jossa esiopeutusryhmät toimivat joka toisen viikon pääosin metsässä. Metsäesiopeutusryhmien pedagogisena painotuksena on ympäristökasvatus. Ympäristökasvatus sekä lasten osallisuus yhdistyvät tavoitteiltaan, sillä ympäristökasvatus pyrkii tukemaan lasten osallisuutta. Tästä näkökulmasta on mielekästä yhdistää metsätoiminta lasten osallisuuden mahdollistamiseen.

Tarinalliseen haastatteluun osallistui neljä kasvattajaa. Analysoin haastatteluaineiston teoriasidonnaisen sisällönanalyysin avulla. Teoreettisena viitekehystenä toimi Vennisen, Leinosen ja Ojalan (2010) teoria osallisuuden osatekijöistä, jotka ovat lasten oikeus iloita itsestään, tarpeiden täyttyminen, oppiminen aikuisen turvassa, vaikutusmahdollisuudet, omatoimisuuden harjoittelu, kasvaminen vastuuseen sekä ympäristön yhteinen tulkitseminen. Nämä osatekijät kuvaavat varhaiskasvatukseen lasten osallisuutta (Venninen, Leinonen & Ojala 2010: 64.)

Osallisuus tukee lasten hyvinvointia sekä oppimista. Myös luontoympäristöllä on hyvinvointia lisääviä vaikutuksia, sillä viettämällä aikaa metsässä voi kohentaa tarkkaavaisuutta sekä keskittymiskykyä (Hirvonen 2014: 24–27, Mielenterveystalo 2019). Saamalla lisätietoa osallisuudesta metsätoiminnassa varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat kehittää vastaavaa toimintaa lasten osallisuuden mahdollistamiseksi sekä tuoda luonnosta saatavaa hyvinvointia niin lasten kuin aikuisten ulottuville sekä edistää kestävä kehityksen kasvatusta. Lasten osallisuuden mahdollistaminen haastaa aikuisten luomiin aikatauluihin raamitetun varhaiskasvatuksen. Uudenlainen luova ympäristö metsässä voisi olla avain lasten osallisuuden kokemuksille.

Olen kiinnostunut siitä, miten metsässä olo tukee lasten kehitystä ja miten mielekästä metsätoiminta on lasten sekä aikuisten kannalta. Tämän vuoksi halusin selvittää sitä, miten varhaiskasvattajat mahdollistavat lasten osallisuutta metsätoiminnassa. Osallisuus, johon liittyy omatoimisuus, vastuullisuus, vuorovaikutustaidot ja yhteisöllisyys tuo esiin lapsen kehitystä tukevia puolia. Osallisuuden tukeminen on työssäni jatkuvasti läsnä ja perehtymällä metsätoimintaan voin kannustaa varhaiskasvattajia omassa työyhteisössäni hyödyntämään lasten osallistamista metsätoiminnassa entistä laajemmin. Lisäksi opinnäytetyön tuloksista on hyötyä metsätoiminnan laajentamisessa omaan työyhteisööni.

2 Metsätoiminta päiväkodissa

2.1 Tutkimuksen kohteena oleva päiväkoti

Tutkimuksen kohteena on pääkaupunkiseudulla sijaitsevan päiväkodin kaksi metsä-esiopetusryhmää. Esiopetuksen pedagogisena painotuksena on ympäristökasvatus. Kummassakin metsäesikouluryhmässä on 21 esikoululaista sekä yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Lisäksi ryhmien tukena on vuoroviikoin yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Esiopetusryhmät toimivat vuoroviikoin joko päiväkodin läheisessä metsässä ja koululla tai päiväkodin omissa tiloissa. Kutsun viikkoa, jolloin esiopetusryhmä viettää aikaa metsässä metsäviikoksi. Tutkin lasten osallisuutta juuri metsäviikon aikana. Metsäviikkoa viettävä ryhmä aloittaa päivän koululta, jossa heillä on aamupala sekä lasten itse valitsemaa toimintaa noin kello yhdeksään saakka. Tämän jälkeen he siirtyvät joko läheiseen metsään tai retkelle muuhun kohteeseen. Metsässä on sekä ohjattua ryhmätoimintaa että omaehtoista leikkiä. Ryhmä syö koululta saadut eväät metsässä. Metsästä palataan koululle lounaalle kello yhden aikaan. Lounaan jälkeen ryhmä saa koululta luokan käyttöönsä, jossa lapsilla on päivälepo sekä toimintaa. Lisäksi lapset syövät välipalan koululla. Päivän päätteeksi ryhmä siirtyy päiväkodin pihalle, josta vanhemmat hakevat lapsensa. Esiopetuksen toiminta-aika on 8.30-12.30 välillä, mutta tutkin opinnäytetyössäni lasten osallisuutta koko päivän ajalta metsäviikolla.

Lasten osallisuuden tukeminen on tärkeä tavoite tutkittavan päiväkodin toiminnassa. Päiväkodin toimintasuunnitelmassa kerrotaan, että aikuinen mahdollistaa lasten osallisuutta olemalla läsnä ja sensitiivinen sekä tukemalla lasten tunnetaitojen kehittymistä, vuorovaikutustilanteita sekä leikkiä. Tärkeänä toimintayksikössä on lasten ajattelutaitojen kehittäminen sekä oppimisen ilo. Aikuinen kannustaa lapsia tekemään havaintoja, pohtimaan, etsimään ratkaisuja yhdessä keskustellen, kysymään ja kyseenalaistamaan. Aikuinen ei anna valmiita vastauksia vaan antaa lapselle aikaa oivaltaa itse. (Tutkittavan yksikön toimintasuunnitelma 2019.)

Metsäesikoulun toimintasuunnitelmaan on kirjattu, miten osallisuus sekä vaikuttaminen näkyvät toiminnassa. Toimintaa suunnitellaan lasten ehdotusten ja näkemysten perusteella sekä havainnoimalla lasten tarpeita, vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita. Myös lapset osallistuvat yhteisen toiminnan, kuten projektien, retkien ja draaman suunnitteluun

sekä lisäksi toiminnan toteutukseen ja arviointiin. Lapset myös osallistuvat lastenkokouksiin, joissa lapset pääsevät vaikuttamaan toimintaan. (Tutkittavan päiväkodin esiopetuksen toimintasuunnitelma 2019-2020.)

Metsäesikoulussa harjoitellaan vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä toisten huomioon ottamista. Lapsen itsesäätelytaitoa vahvistetaan sekä minäpystyvyyden kokemuksia ja luottamusta omaan tekemiseen tuetaan. Lapset oppivat metsäesikoulussa arjen taitoja, jotka tukevat lapsen minäpystyvyyden tunteen kehittymistä. Arjen taitoihin kuuluvat muun muassa omasta repusta, varusteista ja pukeutumisesta huolehtiminen sekä myös ryhmän yhteisistä välineistä huolehtiminen. (Tutkittavan päiväkodin esiopetuksen toimintasuunnitelma 2019-2020.)

2.2 Valtakunnallinen varhaiskasvatus- sekä esiopetussuunnitelma

Varhaiskasvatuslaki ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämisestä Suomessa (Varhaiskasvatuslaki 2018/549). Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen tavoitteet määritellään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Opetushallitus laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta tehdään paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat kunnissa ja kaupungeissa. Lisäksi jokaisessa toimintayksikössä on oma toimintasuunnitelma päiväkodille. Esiopetukselle on myös oma valtakunnallinen suunnitelmansa, jossa tuodaan esiin toiminnan tavoitteet. Opetushallitus on laatinut Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta kunnat ja kaupungit laativat oman esiopetussuunnitelmansa. Tämän lisäksi jokainen toimipiste laatii oman esiopetussuunnitelmansa vuosittain. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 7–9.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 nostavat osallisuuden sekä osallistavat toimintatavat vahvasti esiin. Kummassakin dokumentissa osallisuus on toimintakulttuuria ohjaavana periaatteena sekä osallisuuteen liittyvä osallistuminen ja vaikuttaminen on mainittu yhtenä osa-alueena laaja-alaisen osaamisen tavoitteissa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 18–19, 13; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 20, 26, 30.)

Varhaiskasvatuksen perusteissa 2018 on mainittu, että oppimisympäristöjen tulee edistää lasten tutkimista, kokeilua sekä oppimista sekä lisäksi ohjata liikkumaan, leikkimään sekä taiteelliseen ilmaisuun. Lasten tulisi voida kokea ja oppia kehollisesti sekä aisteja apuna käyttäen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 32.) Metsässä aidossa

ympäristössä voi suunnitella ja toteuttaa lasten kanssa toiminnallista tekemistä, esimerkiksi projekteja, joissa lapsi voi tutkia itseään kiinnostavaa asiaa. Toiminnan liittäminen ympärillä olevaan metsään mahdollistaa asioiden käsittelemisen konkreettisesti sekä myös kehon ja aistien käytön. Lapsen täytyy kokea ja tehdä asia konkreettisesti, jotta oppiminen on mahdollista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 16). Metsä luo paikan, jossa lapsi voi vapaasti tutkia, ihmetellä ja kokea asioita heille luontaisella tavalla luovasti sekä liikkuen ja leikkien.

Osallisuuteen kuuluu yhteisöllisyys sekä vuorovaikutus ryhmän kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 tuodaan esiin tavoitteita, joilla tuetaan lasten yhteisöllisyyden kehittymistä. Lasten sosiaalisia suhteita sekä ryhmään ja leikkiin mukaan pääsyä tulee tukea, jotta lapset voivat toimia vertaisryhmissä. Leikissä lapset oppivat itsestään sekä toisistaan ja ympäröivästä maailmasta. Toisten lasten kanssa toimiminen ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden edellytyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

2.3 Ympäristökasvatus

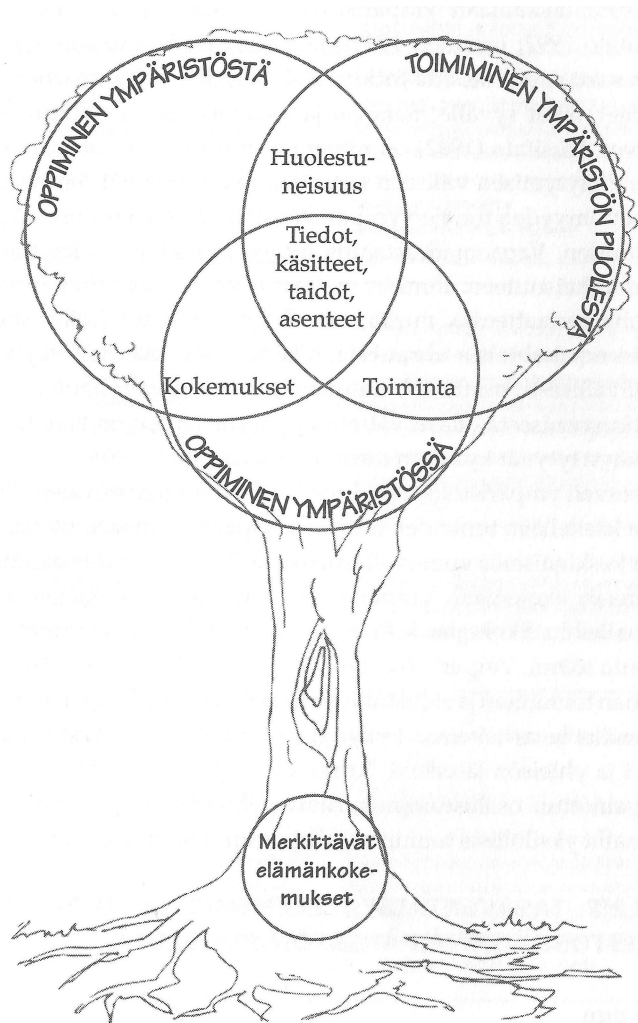
Tutkimuksen kohteena olevan metsäesikoulun toiminnassa käytetään ympäristökasvatusta. Ympäristökasvatuksen tavoitteena on opettaa lapsille kestävään elämäntapaan liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita, jotka mahdollistavat lasten toimimisen ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavasti. Pyrkimyksenä on kasvattaa lasten motivaatiota toimia ympäristövastuullisesti myös aikuisena. Ympäristömyönteisen toiminnan kannalta oleellista ovat luonnossa vietetty aika, lapsen itsetunto sekä usko omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Myös tunne yhteisöön kuulumisesta, osallisuus sekä luonnon kokeminen läheisenä lisäävät ympäristömyönteisyyttä. Lapsuuden merkittävät kokemukset luontoympäristössä sekä kestävä luontosuhteen muodostuminen ovat kasvattaneet halua huolehtia ympäristöstä myös aikuisuudessa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014: 22–23.)

Ympäristökasvatusta vastaava käsite on kestävä kehityksen kasvatus. Näillä käsitteillä on samat tavoitteet, mutta kestävä kehityksen kasvatus tuo esiin kaikkia kestävä kehityksen neljää ulottuvuutta, jotka ovat ekologinen, taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen ulottuvuus, kun taas ympäristökasvatuksessa painottuu ekologisuus. (Heinonen & Luomi 2008: 6.) Ekologisuus tarkoittaa sitä, että toimintamme sopeutetaan luonnon kantokykyyn ja samalla säilytetään luonnon monimuotoisuus (Raittila 2017: 210–211). Ta-

loudellinen kestävyys tarkoittaa tasapainoista kasvua, jota ei mahdollisteta velkaantumisella. Taloudellisesti kestävä toiminta huomioi ympäristön kantokyvyn myös tulevaisuudessa. Sosiaalisen kestävyuden teemoja ovat samanarvoisuus, riittävä toimeentulo, koulutusmahdollisuudet sekä perusoikeuksien toteutumisen mahdollistaminen. (Suomen YK-liitto 2020.) Lasten kasvatuksessa sosiaalinen ulottuvuus liittyy lasten osallisuuteen, vaikutusmahdollisuuksiin sekä aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamiseen. Kulttuuriseen ulottuvuuteen sisältyy kulttuurien monimuotoisuus sekä kulttuuri-identiteetit. Lasten kasvatuksessa kulttuuriseen ulottuvuuteen liittyy kuuntelemiseen, eri näkemysten ymmärtämiseen sekä omien arvojen huomioimiseen liittyvien taitojen tukeminen. (Raittila 2017: 210–211.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteet tukevat osallisuuden toteutumista. Ympäristökasvatuksessa painotetaan lapsen aktiivista toimijuutta, vastuunkantoa sekä toimimista yhdessä yhteisten arvojen mukaisesti. Ympäristökasvatuksessa opetetaan erilaisuuden hyväksymistä, arvostavaa kohtaamista sekä toisista välittämistä, jotka luovat pohjan osallisuuden toteutumiselle. Jotta lapsi voi ottaa toisia huomioon, tulee hänestä itsestä tuntua, että hänestä välitetään. Ympäristökasvatuksessa opetetaan huomioimaan ympäristöä sekä toimimaan ympäristövastuullisesti. Lapsen oppiminen ottamaan vastuuta teoistaan liittyy myös lasten osallisuuteen. Lisäksi lapsen aktiivinen toimiminen ympäristökasvatuksessa voi tuoda lapselle tunteen, että hän on osallinen luonnon hyvinvoinnin sekä kestävä kehityksen puolesta toimimisessa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014: 31–32.)

Tutkittavan päiväkodin metsätoiminnan pedagogisena painotuksena on ympäristökasvatus ja sitä jäsentävä Palmerin (1998) puumalli. Palmerin puumalli (ks. kuvio 1) perustuu olettamukseen, että lapsuuden ympäristökokemukset vaikuttavat ympäristöasenteisiin myöhemmin elämässä. Lapsuuden myönteiset kokemukset luonnossa kasvattavat halua toimia ympäristön puolesta myös aikuisuudessa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014: 23).

Kuvio 1. Palmerin Puumalli (Käännös Cantell & Koskinen 2004: 68).

Palmerin puumallissa kuvataan kolmea tasoa, joilla ympäristökasvatuksen tulisi toteutua samanaikaisesti. Nämä tasot ovat oppiminen ympäristöstä, oppiminen ympäristössä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Puun juuret kuvaavat merkittäviä elämänkokemuksia, jotka ovat pohja oppimiselle. Näitä merkittäviä ympäristökokemuksia voi syntyä viettämällä aikaa luonnossa. Oppimisella ympäristössä tarkoitetaan sitä, että ihminen oppii ympäristössä toiminnallisesti sekä omien kokemustensa avulla. Lapset tutkivat ja ihmettelevät luontoa sekä kokevat ympäristössä kehollisesti sekä aisteja hyödyntäen. Oppiminen ympäristöstä tarkoittaa, että ihminen oppii tietoja ympäristöstä. Ihmisen omat kokemukset luonnossa motivoivat häntä hankkimaan ja omaksumaank tietoja ympäristöön liittyen. (Cantell & Aarnio-Linnavuori & Tani 2020: 117.) Ympäristökasvatuksessa oppimalla ympäristöstä lapsi kuulee myös ihmisen haitallisesta toiminnasta ympäristöä kohtaan. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan rasittaa lapsia ympäristöongelmilla vaan oppia

myönteisesti, että asioita voi korjata ja muuttaa. Tavoitteena on kehittää lasten empatiakykyä sekä kiinnostusta ja osaamista ottaa ympäristö toiminnassaan huomioon. Toimiminen ympäristön puolesta ulottuvuus tarkoittaa, että ihmisen omat kokemukset luonnossa sekä tiedot ympäristöstä aktivoivat häntä toimimaan luonnon puolesta. Lisäksi lapset oppivat toimimaan ympäristön puolesta ottamalla mallia aikuisista. (Parikka-Nihti & Suomela 2014: 26.)

2.4 Hyvinvointia metsästä sekä tutkimuksia metsätoiminnasta

Luonnon näkeminen ja luonnossa toimiminen vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Ajan viettäminen metsässä laskee verenpainetta, vähentää stressiä sekä kohottaa mielialaa. Stressin väheneminen voi parantaa vastustuskykyä. Lisäksi luonnossa liikutaan paljon. (Mielenterveystalo 2021.) Metsässä oleminen myös parantaa keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta sekä rauhoittaa (Hirvonen 2014: 24–27). Luontoavusteinen toiminta voi vaikuttaa myönteisesti osana aktiivisuuden tai tarkkaavaisuuden häiriön hoitoa sekä aggressiivisen käyttäytymisen vähenemisessä. Lapsuudessa syntynyt tapa viettävät aikaa metsässä jatkuu usein aikuisena, jolloin luonnon hyvinvointivaikutuksista voi hyötyä myös aikuisiällä. (Hirvonen 2014: 24–27.)

Luontoympäristö vaikuttaa myönteisesti myös vuorovaikutukseen. Luonnossa suhde itseen ja muihin koetaan myönteisemmäksi ja ihmisten välinen vuorovaikutus helpottuu. (Mielenterveystalo 2021.) Luonnon rauhoittava vaikutus voi tukea lapsen keskittymistä omaan tekemiseensä ja näin tukea lapsen aktiivista toimijuutta. Metsässä olo tukee lasten yhteistyön sujuvuutta, mikä voi edistää lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Nämä tekijät mahdollistavat myös osallisuuden toteutumista.

Suomalaista metsätoimintaa ei ole tutkittu laajasti, joten seuraavaksi esitellyt metsätoiminnan myönteiset vaikutukset lapsiin perustuvat tutkimuksiin, jotka on tehty Forest School toiminnasta Englannissa. Forest School toiminnan tavoitteissa on yhtäläisyyksiä Suomen varhaiskasvatuksen tavoitteiden kanssa. Kummassakin osallisuutta ja lasten motivaatiota tutkia sekä oppia tuetaan. Tarkoituksena on kasvattaa lasten minäpystyvyyden tunnetta onnistumisien avulla. Forest School toiminnassa aikuinen esittelee mahdollisia tarjolla olevia aktiviteetteja sekä materiaaleja ja lapsi suuntautuu häntä itseä kiinnostavaan tekemiseen. Lapsen omaa harjoittelua sekä oivallusta tuetaan. Lapsi pääsee tekemään asioita, joita hän itse haluaa ja tämä lisää heidän motivaatiota sekä myönteistä

asennetta oppimista kohtaan. (Constable 2014: 43, 46). Forest School toiminnan tarkoituksena on saada lapsi innostumaan, kokeilemaan uutta sekä kasvattamaan taitojaan. Onnistumisen kokemusten myötä lapsi voi kasvattaa itsevarmuuttaan, itseluottamustaan sekä minäpystyvyyttään. Kasvattajan vuorovaikutus lapsen kanssa on myönteistä ja kannustavaa. Lapset saavat myös osallistua yhteiseen päätöksentekoon ja näin saavat käyttää yhteistä päätösvaltaa tekemisen sisältöihin. Yhteistyön sekä vuorovaikutuksen avulla luodaan yhteenkuuluvuutta, sekä opitaan ymmärtämään ja arvostamaan ympäröivää maailmaa. Tavoitteena on antaa lapsille säännöllisesti myönteisiä kokemuksia oman tekemisen sekä ryhmässä toimimisen avulla. (Constable 2014: 1, 3, 33, 35.) Forest School toiminnassa lapsi osallistuu metsätoimintaan yhden aamupäivän verran viikossa, kun taas tutkimukseni kohteena olevassa päiväkodissa esiopetusryhmät viettävät joka toisen viikon pääosin päiväkodin läheisessä metsässä.

Metsätoiminnan tutkimuksista nousee useita metsätoiminnan myönteisiä vaikutuksia esiin. Lasten keskinäiset suhteet paranivat ja lapset kehittivät sosiaalisia taitojaan sekä empatiaa. Myös ohjeiden kuunteleminen sekä kieli- ja kommunikointitaidot paranivat. Erityisesti ujut ja introvertit lapset osallistuivat ulkona enemmän ja tulivat ulos kuorestaan. (Harris 2017: 278–280.) Toisessa tutkimuksessa tuotiin esiin, että metsätoiminnassa lasten fyysinen sekä sosiaalinen hyvinvointi kasvoi ja heidän resilienssi sekä itsesäätelytaidot kohentuivat (McCree & Cutting & Shervin 2018: 990–993).

Metsässä toimiessa lapset oppivat omatoimisuutta sekä haasteiden ja vastoinkäymisten kohtaamista. Metsässä liikkuesssa lapset myös oppivat vastuullisuutta sekä huomioimaan mahdolliset vaaran paikat ja riskit luonnossa. (Harris 2017: 278–280.) Lisäksi lasten motoriset taidot kehittyivät vaihtelevassa maastossa liikkuesssa (O'Brien 2009).

Useassa tutkimuksessa mainitaan lasten oman tekemisen sekä onnistumisen kokemusten edistäneen lasten myönteistä käsitystä itsestä. Lasten onnistumisen kokemukset metsätoiminnassa kasvattivat itsetuntoa ja lapset oppivat tunnistamaan omia kykyjään (Harris 2017: 278–280). Lasten luottamus omaan kykyyn oppia lisääntyi, kuten myös sitoutuminen koulunkäyntiin (McCree & Cutting & Shervin 2018: 993). Lasten käsitys itsestään oppijana muodostui myönteisemmäksi ja uusien asioiden kokeileminen ja oppiminen muodostui mielekkääksi. Metsäkoulu vaikutti myönteisesti lasten itsevarmuuden, itseluottamukseen ja minäpystyvyyden tunteeseen sekä vahvasti myönteistä asennetta oppimista kohtaan (Maynard 2007). Itsevarmuuden kohentumisen lisäksi myös lasten motivaatio sekä keskittyminen toimintaan lisääntyivät (O'Brien 2009).

Forest School toiminnassa lasten suhde luontoon kehittyi ja metsästä tuli tärkeä paikka viettää aikaa. (Harris 2017: 278–280; Mccree & Cutting & Shervin 2018: 993.) Lapsena metsässä vietetty aika luo läheisen suhteen luontoympäristöön. Metsä tulee tutuksi ja luontevaksi paikaksi viettää aikaa. Ympäristökasvatuksen oleellisena tavoitteena on lasten luontosuhteen kehittäminen viettämällä aikaa luonnossa. Myönteiset ja merkittävät kokemukset metsässä synnyttävät luontosuhteen, joka kasvattaa ympäristömyönteisiä asenteita sekä halua ja ymmärrystä toimia luonnon hyvinvoinnin puolesta myös aikuisuudessa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014: 23).

3 Lasten osallisuus

3.1 Osallisuus motivoi toimimaan

Lasten osallisuus on lasten perusoikeus. YK:n Lasten oikeuksien sopimus korostaa, että lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä, jotka huomioidaan iän ja kehitystason mukaisesti. (Lapsen oikeuksien sopimus 1989: artikkelit 12 & 13). Lasten osallisuus on myös nostettu tärkeäksi toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 30).

Lapsen kokiessa osallisuutta, hän tuntee kuuluvansa ryhmään omana itsenään. Lisäksi hänen mielipiteitä kuunnellaan ja niillä on vaikutusta häntä itseään koskevien asioiden lisäksi myös ryhmän toimintaan ja yhdessäoloon. Osallisuus edellyttää ryhmän osapuolten keskinäistä kunnioitusta, arvostusta sekä samanarvoisuutta. Osallistavassa ryhmässä kuunnellaan toisia, ilmaistaan erilaisia näkemyksiä, neuvotellaan, sovitaan, etsitään ratkaisuja ja päätetään yhdessä säännöistä sekä tekemisestä. Osallisuus on myös demokratiakasvatusta, jossa harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. (Turja & Vuorisalo 2017: 46–47.)

Osallistavassa toiminnassa yhdistetään lasten mielenkiinnon kohteet sekä opetussuunnitelman tavoitteet. Aikuinen kuuntelee, havainnoi ja kirjaa lasten kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen tarpeita ja suunnittelee toimintaa lasten kanssa havaintojaan apuna käyttäen. Lapset voivat kokea toiminnan omakseen, kun he ovat olleet mukana suunnittelemassa sitä. (Turja 2018: 69.) Lasten osallisuuden mahdollistaminen ei pyri siihen, että lapset päättävät kaikesta, vaan aikuisen vastuulla on varmistaa, että toiminta on turvallista sekä täyttää pedagogiset tavoitteet. On asioita, joista aikuinen tekee päätöksen ja silloin osallisuutta tukee se, että lapsen kanssa keskustellaan päätökseen liittyneet perustelut. (Leinonen 2014: 24–25.)

Lasten kuulluksi tuleminen sekä vaikuttaminen edistävät lasten motivoitumista toimintoihin sekä olemiseen osana ryhmää (Turja 2018: 69). Deci & Ryan (2000) itsemääräämisteorian mukaan lapsella on tarve kokea itsensä kyvykkääksi, tarve kuulua toisia huomioidaan ryhmään sekä tarve kokea autonomiaa eli tarve kokea oma toiminta vapaasti valituksi (Deci & Ryan 2000). Nämä tekijät, autonomian ja pätevyyden kokeminen sekä välittävään ryhmään kuuluminen, edistävät lapsen sisäisen motivaation syntyä. Sisäinen motivaatio edistää sinnikkyyttä, luovuutta sekä myönteisiä tunteita oppimista kohtaan.

Sisäistä motivaatiota synnyttävä toiminta on lasta kiinnostavaa, mielihyvää tuottavaa sekä lapsen arvojen mukaista. (Turja 2018: 69.) Sisäistä motivaatiota kokiessa lapsi voi myös kokea olevansa osallinen. Lapsen osallisuuden kokemus luo lapselle iloa ja innostusta. Innostuessaan tekemisestä lapsi myös sitoutuu toimintaan, jolloin myös oppiminen mahdollistuu. (Leinonen 2014: 18.) Lasten omakohtainen kokeminen ja tekeminen ovat oppimisen kannalta oleellisia (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 16). Lapset oppivat tekemällä itse. Omat onnistumisen kokemukset motivoivat yrittämään ja kokeilemaan uusia asioita. Aikuinen voi tukea lasta kannustamalla, mutta oman sisäisen kokemuksen lapsi saa vain oman tekemisen avulla.

Autonomian ja pätevyyden kokemuksen sekä välittävään ryhmään kuulumisen lisäksi tapoja, joilla lasten motivoitumista toimintaan voi lisätä ovat tarinallisuus ja luovuus sekä antamalla lapselle myönteistä palautetta. Myös yhdessä innostuminen voi motivoida lasta toimintaan. (Turja 2018: 78.) Nämä samat tekijät, jotka edistävät motivoitumista mahdollistavat myös lasten osallisuutta.

Osallisuus vaikuttaa lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin (Vuorenmaa 2016). Osallisuus liittyy lapsen kaikkeen toimintaan, joten osallisuuden tulisi näkyä päiväkodin toimintakulttuurissa. Kuitenkin päiväkodin arjessa lapset toimivat usein aikuisten luomien suunnitelmien mukaan. (Brotherus & Kangas 2018: 20–21.) Lasten tulisi antaa osallistua toiminnan kaikkiin vaiheisiin. Lasten kanssa voisi asettaa yhdessä tavoitteita, ideoida sekä suunnitella toimintaa ja myös tehdä päätökset. Tämän jälkeen suoritettaisiin yhdessä toiminnan toteutus ja loppuarviointi. (Turja 2018: 66.)

Aikuisen tehtävänä on osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä oppimisympäristöjen kehittäminen. Kasvattajan tulisi luoda ilmapiiri, jossa lapsi kokee, että hän voi tehdä aloitteita ja valintoja sekä kuulua yhteisöön. Lapsi voi kokea pätevyyttä osallistuessaan aktiivisesti sekä saadessaan ehdottaa omia ideoita ja vaikuttaa toimintaan. Osallisuuden kokemukseen liittyy myös vuorovaikutus toisten kanssa. Osallisuus toteutuu, kun lapsi on aktiivinen toimija omassa oppimisessa ja jakaa kokemukset ympäristön kanssa. (Turja 2018: 69.)

Myös lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen on aikuisen tehtävä. Osallisuuden taitoja ovat vuorovaikutus sekä empatia. Yhteisessä toiminnassa sekä päätöksenteossa tarvitaan myös vuorottelun sekä neuvottelun taitoa. (Brotherus & Kangas 2018: 21.) Nämä taidot tukevat lapsen ryhmään liittymistä ja mahdollistavat ryhmän

jäsenten kanssa toimimisen. Osallisuuden taitojen opettelu on myös demokratiakasvatusta, jossa opetellaan omien mielipiteiden ilmaisua, toisen kuuntelemista, neuvottelua, toisen asemaan asettumista sekä yhteisen ratkaisun löytämistä (Turja & Vuorisalo 2017: 44–45).

Vuorovaikutustaitojen tukeminen sekä etenkin toista lasta kohtaan osoitetut myötätunteot edistävät osallisuutta. Myötätuntoteot luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vaikuttavat myönteisesti lasten välisiin suhteisiin. Myötätuntoteoista annettu myönteinen palaute myös tukee vuorovaikutustaitojen kehitystä. Hyvät vuorovaikutustaidot edistävät lasten toimintaan mukaan pääsemistä ja näin tukevat lasten osallisuutta. (Roos & Nurhonen & Viitanen 2018: 83–85.)

Lasten omaehtoisessa leikissä lapsi oppii uusia taitoja, mutta myös osallisuus toteutuu, sillä lapset saavat valita ja vaikuttaa omaan sekä vertaisryhmä toimintaan. Aikuisten tulisiikin tukea lasten leikin kehittymistä. Usein lasten osallisuus toteutuu parhaiten juuri omaehtoisen leikin aikana. (Brotherus & Kangas 2018: 20.)

Osallisuutta voidaan tukea myös pienryhmätyöskentelyllä sekä sadutuksella. Pienryhmiä voi jakaa lasten mielenkiinnon kohteiden perusteella. Pienryhmien työskentely on rauhallisempaa kuin isossa ryhmässä. Pienryhmissä hiljaisemmatkin esittävät näkemyksiään sekä tekevät aloitteita. (Leinonen 2014: 28–29.) Sadutetuista saduista voi poimia lasten ideoita sekä ehdotuksia ja suunnitella lasten kanssa toimintaa näiden pohjalta (Karlsson & Weckström & Lastikka 2018: 97; Ruokojärvi & Luukkonen 2011: 45).

Lasten osallisuutta voidaan mahdollistaa myös lisäämällä toimintaan projekteja sekä vähentämällä kiirettä päiväkodin arjessa. Projektin aiheen voi saada lasten ehdotuksista tai havainnoimalla lapsia. Vähentämällä aikuisten ohjaamia tuokioita saadaan enemmän aikaa keskusteluihin lasten kanssa. Rauhallisemman tahdin ansioista vuorovaikutus lasten kanssa voi kehittyä lempeämpään suuntaan. (Männik & Setälä & Palmuaro (2011): 113, 115, 116.) Osallisuutta voi tukea myös kiinteästä viikko-ohjelmasta luopumalla. Näin lapset voivat tehdä valintoja omaan tekemiseen sekä aikatauluihin liittyen ja myös kantaa vastuun omasta tekemisestä. Näin lapset oppivat vastuunottoa ja voivat kasvat-
taa motivaatiota omaan toimintaan. (Ruokojärvi & Luukkonen 2011: 53.)

Osallisuuteen liittyvä teoretieto on auttanut minua huomaamaan, miten tärkeää kasvattajan on ymmärtää lasten osallisuuden kokemuksiin vaikuttavia toimintatapoja sekä ajatusmalleja. Tilan antaminen lasten näkemyksille, päätöksille sekä omatoimisuudelle vaatii kasvattajalta tietoisuutta omasta toiminnastaan. Taustateorian avulla pystyn hahmottamaan haastatteluaineistosta lasten osallisuutta mahdollistavia tekijöitä.

3.2 Osallisuuden osatekijät sekä tasomalli

Osallisuus on monitahoinen ilmiö ja sitä selittämään on luotu erilaisia malleja. Seuraavaksi tuon esille Harry Shierin (2001) osallisuuden tasomallin sekä Leinosen, Vennisen ja Ojalan (2010) Osallisuuden osatekijät. Venninen ym. (2010) osallisuuden osatekijöiden avulla osallisuutta voi hahmottaa toiminnasta ja käytän näitä seitsemää osatekijää metsäesikoulun osallisuuden analysoinnin apuna.

Shierin (2001) mallissa esitellään osallisuuden tasot, joita kasvattajat voivat käyttää pohjana suunnitellessa lapsia osallistavaa toimintaa. Shierin (2001) malli kuvaa osallisuuden tasoja lasten ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa ja siksi lasten itsenäinen päätöksenteko ilman aikuista ei ole mukana. Mallin jokainen taso sisältää kysymyksiä, joiden avulla kasvattaja voi tarkistaa, onko osallisuuden toteutumista edistävät seikat otettu huomioon. Viisi tasoisessa mallissa ensimmäisellä tasolla lapsia kuunnellaan ja toisella tasolla lasta kuunnellaan sekä myös tuetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään. Shier (2001) tuo esille, että ujous, itsevarmuuden ja itseluottamuksen puute, riittämättömät kommunikaatiotaidot sekä se, että lapsen mielipiteillä ei ole ollut vaikutusta voi estää lasta ilmaisemasta kantansa. Kasvattajat voivat käyttää mielipiteen selvittämisen apuna lasten ikätasoon sopivia keinoja, kuten pelejä, taidetta, kyselyitä ja haastatteluita. (Shier 2001: 107, 112–113.)

Osallisuuden mallin kolmannella tasolla lasten näkemyksiä otetaan huomioon ja niillä on vaikutusta päätöksenteossa. Tämä ei tarkoita sitä, että lapset päättäisivät kaikista asioista yksinään, vaan lasten näkemys on yksi tekijä päätöksenteossa. (Shier 2001: 112–113.) Neljännellä tasolla lapset osallistuvat aktiivisesti päätöksentekoon. Tämä lisää lasten omistajuuden sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta, itsevarmuutta, empatiakykyä sekä vastuunottoa, joka luo pohjaa demokraattiselle osallistumiselle. (Shier 2001: 114.) Viidennellä tasolla lapset jakavat päätösvallan ja vastuun aikuisen kanssa. Lapsia

ei painosteta ottamaan vastuuta, vaan heidän annetaan edetä oman kehitystasonsa mukaan. Usein riskinä on enemminkin, että aikuiset estävät lasten kehitystasoa vastaavaa vastuunottoa kuin ohjaavat siihen. (Shier 2001: 107, 115.)

Venninen, Leinonen ja Ojala (2010) tutkivat työntekijöiden käsityksiä lasten osallisuudesta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. He kokosivat vastauksien pohjalta yhteenvedon, jonka mukaan osallisuus voidaan jakaa seitsemään osatekijään (ks. kuvio 2).

LAPSEN OSALLISUUS

OIKEUS ILOITA ITSESTÄÄN

Lapsella on oikeus iloita itsestään ja kokea, että muutkin nauttivat hänen läheisyydestään.

TARPEIDEN TÄYTTÄMINEN

Lasten osallisuus kasvaa ympäristössä, jossa hänen tarpeensa huomioidaan.

OPPIMINEN AIKUISEN TURVASSA

Lapsi saa aikuisilta turvaa ja lohtua, mutta myös mahdollisuuksia oppia uutta.

VAIKUTTAMISKOKEMUKSET

Lapsi saa kokea, että hänen rohkeutensa ilmaista itseään saa aikaan asioita, joista sekä hän itse, että muut hyötyvät.

OMATOIMISUUDEN HARJOITTELU

Osallisuus on myös omatoimisuutta, joka mahdollistetaan sillä, että lapsi saa riittävästi aikaa harjoitella.

VASTUUSEEN KASVAMINEN

Osallisuus on lapselle valintojen tekoa, vastuun ottamista ja päätöksiin osallistumista.

MAAILMAN YHTEINEN TULKITSEMINEN

Lapsi on osa kotia ja kaveriporukkaa sekä ympäröivää yhteiskuntaa ja sen ajankohtaisia tapahtumia.

LAPSELLA ON OIKEUS OLLA SELLAISTEN AIKUISTEN KASVATETTAVANA, JOTKA KUNNIOITTAVAT JA KUUNTELEVAT HÄNTÄ JA KIINNOSTUVAT LAPSEN MAAILMASTA YHÄ UUELLEEN.

Kuvio 2. Lapsen osallisuuden osatekijät. (Venninen ym. 2010: 64)

Ensimmäinen osallisuuden osatekijä on lasten oikeus iloita itsestään. Lapsi kokee olevansa tärkeä omana itsenään sekä pidetty ryhmän jäsen. Toinen osatekijä on lapsen oikeus tarpeiden täyttymiseen. Kasvattajat huolehtivat, että lapsen perustarpeet sekä tarve tulla kuulluksi ja huomatuksi tyydytetään. Kolmas osatekijä on lapsen oppiminen aikuisen turvassa, joka liittyy siihen, että lapsi uskaltaa osallistua, tuoda esiin omia näkemyksiä sekä olla aloitteellinen. Neljäs osatekijä on lapsen vaikutusmahdollisuudet, jotka liittyvät valitsemiseen sekä vaikuttamiseen. Kasvattajan tulisi myös tukea lasta ymmärtämään, mitä merkitystä valinnoilla on. (Venninen ym. 2010: 64; Leinonen 2014: 20.)

Viides osatekijä on lapsen omatoimisuuden harjoittelu, jossa aikuinen tulee lasta. Kuudes osatekijä on lapsen kasvaminen vastuuseen, johon liittyy valintojen tekoa, vastuun ottamista sekä päätöksiin osallistumista. Aikuinen tukee lasta ymmärtämään, millaisia seurauksia hänen teoillaan ja päätöksillään on. Lapsi oppii myös, mitä on yhteinen päätöksen teko ja miten vastuuta otetaan ja kannetaan. Seitsemäs osatekijä on lapsen ympäristön ja yhteisön yhteinen tulkitseminen ja jakaminen lapsen kanssa tekemisissä olevien kanssa. Lapsen lähipiiriin kuuluvat perhe, päiväkodin lapset ja aikuiset sekä muut henkilöt, joiden kanssa lapsi on tekemisissä. Seitsemän osatekijän lisäksi yhteenvedoon lisättiin, että lapsella on oikeus olla varhaiskasvattajien kanssa, jotka kunnioittavat ja kuuntelevat häntä sekä ovat kiinnostuneita hänen näkemyksistä. (Venninen ym. 2010: 64; Leinonen 2014: 20.)

Venninen ym. (2010) tuovat tutkimuksessa esille, että lapset ovat osallistuneet toiminnan arviointiin useammin kuin suunnitteluun. Kasvattajien tulisi huomioida lasten aloitteet, ideat ja kiinnostuksen kohteet toiminnan suunnittelussa. Osa kasvattajista käsitti osallisuuden tarkoittavan sitä, että lapset tekevät valintoja aikuisen tarjoamista vaihtoehtoista. Aikuisen tehtävänä on lasten ideoiden sekä aloitteiden mahdollistaminen ja lapsen tukeminen. Tämä voi toteutua esimerkiksi tilanteissa, joissa lapset kehittävät omista kokemuksistaan syntyvää toimintaa ja aikuinen mahdollistaa toiminnan jatkumisen. (Venninen ym. 2010: 58–59.) Neljäs osassa tutkimukseen osallistuneista tiimeistä lapset osallistuivat päätöksentekoon yhteisen keskustelun avulla, jolloin voi käydä niin, että hiljaisimmat jäävät keskustelun ulkopuolelle. Hyvin toteutettuna keskustelut voivat mahdollistaa kaikkien lasten mielipiteiden selvittämisen. Osassa tiimeistä lapset osallistuivat päätöksentekoon äänestämällä. Tässäkin on eri tapoja toteuttaa äänestys niin, että lapset uskaltavat ilmaista oman kantansa totuuden mukaisesti. Kuitenkin leikkeihin liittyvissä asioissa lapsilla oli suuri vaikuttamisen mahdollisuus (Venninen ym. 2010: 59–60.)

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Tutkimuskysymys

Tein tutkimukseni pääkaupunkiseudulla sijaitsevalle päiväkodille. Päiväkodissa on kaksi 21 lapsen esiopetusryhmää. Toiminta on järjestetty niin, että joka toinen viikko toinen ryhmistä viettää viikon lähimetsässä sekä koululla ja toinen ryhmistä jää päiväkodille. Kutsun tätä metsässä vietettyä esiopetusviikkoa metsäviikoksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia lasten osallisuutta metsäviikolla. Tutkimuskysymyksenä on, miten lasten osallisuutta mahdollistetaan metsäesiopetuksessa metsäviikon aikana kasvattajien näkökulmasta. Käytän laadullisessa tutkimuksessani tarinallista aineistonhankintamenetelmää.

4.2 Tarinallinen haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tavoitteena oli tutkia lasten osallisuutta metsätoiminnassa kasvattajien näkökulmasta. Pyrin tutkimuksella lisäämään ymmärrystä lasten osallisuudesta sekä tuomaan esiin, miten metsätoiminta näkyy lasten osallisuudessa ja mitä kasvattajat itse ajattelevat osallisuuden mahdollistamisesta metsätoiminnassa. Tutkimukseen osallistui kasvattajia kahdesta päiväkodin metsäesikoulu-ryhmästä. Haastattelin kahden metsäesikoulu-ryhmän varhaiskasvatuksen opettajia sekä erityisopettajaa. Yhteensä haastateltavia oli neljä.

Käytin aineiston hankintaan kertomuksellista eli narratiiviista haastattelua, jossa pyysin haastateltavia kertomaan yhdestä kokonaisesta päiväkotipäivästä metsäviikolla. Pyysin heitä kertomaan päivän kulusta aamusta siihen saakka, kun lapset haetaan kotiin. Lisäksi pyysin heitä tuomaan esiin, mitä he pitävät päivän aikana tärkeänä ja mihin he kiinnittävät huomiota. Päivä, josta he kertovat voi olla kuvitteellinen tai oikeasti tapahtunut. Pyyntö haastatteluun on liitteenä 1 (ks. liite 1). Narratiivinen aineisto sopii juuri osallisuuden tutkimiseen, sillä haastattelun kysymykset eivät johdata suoraan osallisuuden mahdollistamisen eri osa-alueisiin. Haastateltavat kertovat vapaasti esimerkkipäivän sekä tärkeänä pitämiään asioita, joista näkee, miten osallisuuden tukemista tuodaan esille. Strukturoidummalla teemahaastattelulla vastauksiin valikoituisi todennäköisesti

esimerkkejä, joihin sisältyy lasten osallistamista. Varhaiskasvattajan kertomassa tarinassa näkyy vastaajan arvomaailmaa sekä tapaa toimia, joka on oleellista osallisuuden mahdollistamisessa.

Narratiivista aineistoa voi nimittää myös tarinalliseksi, kerronnalliseksi tai kertomukselliseksi aineistoksi. Narratiivisessa tekstissä voi olla kertomuksellinen kuvaus tapahtumasta, jossa on alku, keskikohta ja loppu. Narratiiviksi kutsutaan myös aineistoa, joka ei ole juonellisesti yhtenäinen kertomus vaan sisältää edes vähän vapaamuotoista kerrontaa. Narratiiviset haastattelut sopivat tutkimuksiin, joissa ollaan kiinnostuneita haastateltavan vapaasti kertomista asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka: 2006.)

Tarinallinen aineistonkeruumenetelmä eroaa tavallisesta haastattelusta, sillä vastaajat kertovat yhdestä päiväkotipäivästä haluamallaan tavalla muutama kysymykseen vastaten. Tarinallinen eli narratiivinen haastattelu antaa haastateltavalle hyvin vapaat kädet kertoa päivän kulusta ja tämä on tarkoituskin, jotta haastattelun kysymykset eivät johdata vastaajaa suoraan osallisuuteen liittyviin teemoihin. Kutsussa haastatteluun (ks. liite 1) taas on mainittu opinnäytetyön otsikko, joten vastaajat tietävät, että tutkin lasten osallisuutta. Lasten osallisuuden tukemista painotetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) toiminnan tärkeänä tavoitteena (Varhaiskasvatus suunnitelman perusteet 2018: 26–27; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 18–19, 23). Lisäksi osallisuus liittyy kaikkeen lasten toimintaan, joten osallisuuden tulisi näkyä vastauksissa. Myös kasvattajien jokapäiväisessä arjessa eli päiväkodin toimintakulttuurissa tulisi näkyä lasten osallisuuden huomiointi. Kysymällä kasvattajan tärkeänä pitämiä seikkoja sekä asioita, joihin hän kiinnittää huomiota johdattaa vastaajan ajatuksiin ja toimintamalleihin. Päiväkotipäivän tapahtumista kertominen antaa aineistoa tutkia, miten osallisuus näkyy arjessa.

Haastateltavien tarinalliset kertomukset ovat usein hyvin erilaisia. Haastateltavien vastaukseen voi vaikuttaa haastatteluun sekä kirjoitukseen varattu aika ja esimerkiksi se, että muistaako haastateltava sanoa itselle tärkeimmät asiat vastauksessaan. Haastateltavan kertomuksesta voi analysoida esimerkiksi lasten ja aikuisen välistä suhdetta, onko toinen osapuoli aktiivinen ja toinen vastaanottava. Tulkita voi myös onko lapsen asema ryhmässä erilainen vai samanlainen kuin muilla. Lisäksi voi havaita onko kasvattaja suunnitellut toiminnan, johon lapset osallistuvat aikuisen suunnitelman mukaan vai pää-

sevätkö lapsetkin suunnittelemaan toimintaan. Tarkastella voi myös onko kasvattaja ryhmässä avustaja tai tarkkailija, toimiiko hän rinnakkain yhteistyössä lasten kanssa vai toimiiko lapsi itsenäisesti. (Turja 2018: 70–71.)

Haastateltava sai valita, kertooko hän tarinansa puhelimitse vai kirjallisesti. Haastateltaville lähetettiin tiedot tutkimuksesta sekä haastattelusta etukäteen (ks. liite 1). Lisäksi tarjosin mahdollisuutta keskustella tehtävänanto läpi puhelimitse. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelut ovat vapaaehtoisia sekä nimettömiä ja tutkimuksen kohteena olevaa päiväkotia ei mainita nimeltä. Kahden esiopetusryhmän neljästä kasvattajasta kaikki antoivat vastauksensa. Heistä kaksi vastasi kirjallisesti ja kaksi puhelimitse. Puhelinhaastattelut äänitettiin ja litteroitiin.

4.3 Tutkimusaineiston analysointi

Analysoin laadullisen tutkimukseni narratiivisen aiheiston sisällönanalyysin avulla. Aineiston muodostivat puhelinhaastattelujen litteroidut tekstit sekä haastateltavien itse kirjoittamat tekstit. Sisällönanalyysissä haastattelujen aineistosta poimitaan tutkimukseen liittyvät sanonnat, jotka pelkistetään sekä muutetaan yleiselle tasolle. Haastateltavien lyhennettyjä kommentteja kutsutaan pelkistetyiksi ilmauksiksi. Aineistoa analysoitaessa tutkimuskysymykseen liittyviä asioita luokitellaan, tyypitellään ja teemoitetaan. Teemoituksessa aineistoa ryhmitellään valitun aihepiirin mukaan ja etsitään aineistosta teemaan sopivia ilmauksia. Tyypittelyssä etsitään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia ja tiivistetään näkemyksiä yleistyksiksi eli tyyppiesimerkeiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 103–105, 107.)

Tutkimus on teoriaohjaava, sillä tutkimuksen aineiston analysointi kytkeytyy teoriaan Venninen ym. (2010) osallisuuden osatekijöiden avulla. Vennisen ym. (2010) yhteenveto osallisuuden osatekijöistä toimii analysoinnin apuna ja viitekehysenä, mutta analyysi ei pohjaudu suoraan teoriaan. Pääluokka analyysissä on lasten osallisuus metsäesiopeuksessa, jonka alle muodostetaan yläkategoriat. Haastattelujen aineisto ryhmitellään seitsemän osallisuuden osatekijän mukaisesti luokkiin. Nämä luokat muodostavat tutkimuksen yläkategoriat, joihin aineiston pelkistetyt ilmaukset luokitellaan. Pelkistetyt ilmaukset luokitellaan ryhmiksi, jotka muodostavat alakategoriat. Alakategoriat nimetään kuvaavalla otsikolla, jotta saadaan muodostettua yläkategorioiden alle alakategorioita. Näin olemassa olevaan osallisuuden jaotteluun saadaan tuotua tiivistetysti tutkittavana olevan päiväkodin toiminnasta nousevia seikkoja, joiden avulla voidaan tutkia lasten

osallisuutta metsäesikoulussa. Sisällönanalyysin avulla saadut kategoriat eivät vielä ole tutkimuksen tulos, vaan analysoidusta aineistosta tehdään johtopäätökset, jotka kertovat tutkimuksen tulokset. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 109–110, 114, 117.)

Puhelinhaastattelujen litteroinnin jälkeen aloitin analysoinnin lukemalla haastatteluiden vastaukset läpi ja lihavoimalla tekstistä aiheeseen liittyviä lauseita. Tein analysoinnin Excel taulukossa. Ryhmittelin haastateltavien vastauksista sopivat kohdat seitsemän osallisuuden osatekijän alle. Pelkistin haastateltavien sanontoja lyhyemmiksi ja yleisemälle tasolle. Nämä pelkistetyt ilmaukset jaoin alakategorioiksi osallisuuden mallista saatujen valmiiden yläkategorioiden alle. Vastajaat toivat tekstissään esiin myös metsätoimintaan liittyviä myönteisiä puolia. Erotin nämä kommentit muuttamalla näiden kommenttien fontin värin vihreäksi. Osa vastauksista sopi useamman osallisuuden osatekijän kohdalle.

5 Tulokset

5.1 Oikeus iloita itsestään

Venninen, Leinonen ja Ojanen (2010) ovat jakaneet lasten osallisuuden varhaiskasvatuksessa seitsemään osatekijään. Ensimmäinen osallisuuden osatekijä on lasten oikeus iloita itsestä:

”Lapsella on oikeus iloita itsestään ja kokea, että muutkin nauttivat hänen läheisyydestään.” (Venninen ym. 2010: 64).

Lapselle iloa tuottavat leikki sekä lapselle ominainen luova, taiteellinen, tutkiva sekä keuhollinen toiminta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 38). Lapsi iloitsee saadessaan tehdä häntä itseään motivoivaa toimintaa sekä oivaltaessa uusia asioita. Myös ryhmässä viihtyminen sekä suhteet muihin lapsiin ja aikuisiin vaikuttavat siihen, miten lapsi kokee itsensä. Aineistosta ensimmäiseen osallisuuden osatekijään nousi kolme tekijää, jotka ovat lapsen tyytyväisyys omaan tekemiseensä, viihtyminen ryhmässä sekä omaehtoinen leikki.

Omaehtoinen leikki on lapsille iloa tuottavaa. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että omaehtoiselle leikille varataan arjessa runsaasti aikaa ja aikuiset myös tukevat leikkiä. Kasvattajat auttavat lasta kiinnittymään leikkiin sekä tukevat tarvittaessa leikin sujuvuutta. Lapset oppivat uusia taitoja sekä kehittävät vuorovaikutustaitojaan yhteisessä leikissä toisten lasten kanssa. Sopuisat leikit voivat edistää sitä, että lapset tuntevat kuuluvansa ryhmään tärkeänä ja pidettynä jäsenenä. (Lautamo & Laaksonen 2019: 4, 6, 7.) Yksi haastateltavista kertoi, että metsä lisäsi lasten leikkien sujuvuutta:

”Olemme huomanneet, että metsässä leikit sujuvat paljon paremmin kuin esim. päiväkodin pihalla. Siellä tulee harvoin mitään riitoja tai tappeluita metsän rauhoittavan vaikutuksen takia.”

Lapsen mahdollisuuteen olla tyytyväinen omaan tekemiseensä liittyen aineistosta nousivat virikkeellinen ympäristö, lapselle luontaiset tavat toimia, minäpystyvyys sekä aikuisen antama yksilöllinen huomio. Metsä ympäristönä innostaa lasta toimimaan, tutkimaan ja rakentamaan. Lapset löytävät luonnosta virikkeitä sekä materiaalia omaan tekemi-

seensä. He voivat toimia luovasti mielikuvitustaan käyttäen. Aistit saavat levätä rauhallisessa luontoympäristössä, jossa tila tai melu ei rajoita lapsen toimintaa. Sen sijaan aisteja pystyy käyttämään apuna oppimisen syventämisessä. Myös erityisen tuen lapset pystyvät toimimaan metsässä yhtenä muiden joukossa:

”Erityisen tuen lapset pääsevät paremmin osallisiksi luonnossa, sillä tilat eivät rajoita heidän liikettään ja metsässä toimiminen vetää heitä puoleensa toimintaan.”

Aineistosta selvisi, että kasvattajat ohjaavat metsässä toimintaa, jossa lapselle luontaiset tavat toimia: tutkiminen, leikillisuus, liikkuminen ja taiteellinen ilmaisu ovat läsnä. Lapselle luontainen tapa toimia innostaa sekä motivoi häntä toimimaan. Ulkona oppimiseen liittyy toiminnallisuus sekä eri aistien hyödyntäminen toiminnassa:

”Oppiminen toiminnallisesti mahdollistaa ja aistikanavien kautta luonnossa (tuulen puhaltaessa ja sammalten tuoksuessa), että opittu menee syvämuistiin. -- kehollisesti, kolmiulotteisesti, kaksiulotteisesti ja lopuksi paperilla ja kynällä eskaritehtävä. Näistä käytän pääosin kolmea ensimmäistä opetuksessani. ”

Yksi haastateltavista kertoi esikoulupäivän toimintana matkan kirjainmaahan, jossa opitaan kirjain ja äänne vastaavuuksia mielikuvitusmatkan avulla. Luovuus, leikki sekä toiminnallisuus oli tässäkin esimerkkitehtävässä läsnä. Päivän kirjainta opittiin kirjaimen arvuuttelun, musiikin, kuvien, taikakynän sekä askartelun avulla. Toinen haastateltavista kertoi päivän toiminnasta, joka myös tuo toiminnallisuutta esiin:

”Retkikohteessa otamme yhteisen kokoontumisen Y-merkkiä keholla näytäten. Näin ryhmä tietää kokoontua yhteiseen aloitukseen. Tässä vaiheessa näytän o-viittomaa, jolloin lapset tietävät ”ohjeita tulossa”, jolloin kerron päivän pajat. Esimerkiksi jakautuminen kolmeen ryhmään harjoittelemalla ”joka 3. käsitettä” ja sen jälkeen yksi paja voi olla esim. äänipaja, jossa tuotetaan metsässä uusia ääniä, metsämatikkapaja ja ”arvaa kuka” paja.”

Lasta motivoiva toiminta on sopivan haasteellista sekä usein hänen itsensä keksimää. Lasten motivoituessa toiminnasta he voivat myös oppia sekä kokea minäpystyvyyttä ja iloa uusista taidoistaan. Luonnossa leikkipaikkoja ei ole valmiiksi luotu ja määritelty, joten

lapsi voi käyttää luovuuttaan sekä mielikuvitustaan leikkiympäristön valmistamisessa. Aineistosta selvisi, että lapset käyttävät metsätoiminnassa erilaisia välineitä, kuten kuorimisveitsiä vuolemiseen. Vuoleminen on metsäeskarissa monelle lapselle mieluisaa tekemistä, jossa lapset voivat kasvattaa taitojaan. Metsäesikoulussa arki ulkona luo haastetta luonnossa liikkumisen, kuten kiipeilyn ja kallioilla liikkumisen muodossa. Lasten motoriset taidot karttuvat metsässä toimiessa, jolloin lapset voivat kokea iloa omasta pystyvyydestään:

”Motoriikka ja rohkeus on kehittynyt vuoden aikana. Luottamus ja usko omaan osaamiseen kasvanut. Lapsi on saanut luottoa ja rohkaisua siihen, että minä pärjään ja pystyn.”

Kasvattajan antama yksilöllinen huomio lapselle saa lapsen tuntemaan itsensä huomatuksi sekä saa heidät huomaamaan omia uusia taitojaan. Aineistosta selvisi, että jokainen lapsi sekä vanhempi huomioidaan lapsen saapuessa metsäesikouluun. Lapsi tulee heti aamusta huomioiduksi ja voi kokea itsensä tervetulleeksi. Se, että kasvattaja keskustelelee aamulla pienen hetken vanhemman kanssa, voi luoda lapselle tunteen, että hänen asioita hoidetaan, hänestä ollaan kiinnostuneita ja hän on arvokas. Aineistosta selvisi myös, että lasten tekemisiä sanoitetaan ja myönteistä palautetta annetaan lapsille yksilöllisesti heidän tarpeidensa mukaan. Myös sanattomasti ilmeillä ja eleillä osoitetaan lapselle, että hänet on huomioitu:

”Aikuinen huomaa ja peukku tai katse riittää. Pitää reagoida nopeasti, jotta tämä toimii ja lapsi saa tiedon, että hän toimii hyvin. -- Myös sanoitetaan paljon koko ajan ja tehdään näkyväksi tilanteita. Me ollaan hyviä ja onnistuttu! Luonto kiittää!”

Lapsen viihtymiseen ryhmässä liittyen aineistosta nousi ryhmän myönteinen ilmapiiri, jota luodaan metsäesikoulussa ryhmäyttävien leikkien sekä sosiaalisten taitojen tukemisen avulla. Aineistosta selvisi myös, että aikuisten hyvä yhteistyö ja tiimihenki sekä työstä nauttiminen luovat myönteistä ilmapiiriä ryhmään.

Ryhmäyttävää toimintaa metsäesikoulussa ovat liikuntaleikit, yhteiset pelit ja tehtävät sekä yhteiset toimintahetket työpajojen, pienryhmätyöskentelyn, draaman sekä projektien merkeissä. Selviytyminen yhdessä ulkona säässä kuin säässä sekä päivän yhdeksi kohokohdaksi mainittu eväshetki metsässä luovat myös merkityksellisten kokemusten

muodossa yhteishenkeä. Monenlainen yhteinen tekeminen, kuten majan rakentaminen, opettaa lapsia toimimaan sekä kommunikoimaan yhdessä. Yhteiset rutiinit ja toimintatavat loruineen ja lauluineen luovat yhteishenkeä.

”Aloitamme yhteisillä sudoku, sanan arvaus tai esim. päivän ohjelman nauhoituksilla. -- Kokoonnumme hiukopalle ja lämpimille termarijuomille klo 11 aikaan taputtamalla lasten antaman tahdin käsillä. Retkiruno lausutaan yhdessä.”

”Tämän jälkeen on pari yhteistä aktiivista liikuntaleikkiä, jotta keho lämpeenee ja lapset löytävät taas toisensa.”

Myönteistä ilmapiiriä metsäesikoulun kasvuyhteisössä synnyttävät leikkilisyys ja huumori arjessa, arvostava kohtaaminen ryhmän jäsenten kesken sekä lasten sosiaalisten taitojen tukeminen. Haastatteluaineistosta selvisi, että lapsia ohjataan toimimaan toisiaan huomioiden sekä auttaen. Lasten sosiaalisia- sekä vuorovaikutustaitoja tukemalla opetetaan erilaisuuden ja toisten hyväksymistä, kaveri- ja leikkitaitoja sekä myötätuntotekoa toisia kohtaan. Haastateltava mainitsi, että lasten myötätuntoteot huomioidaan välittömästi ja lapset oppivat ottamaan toinen toisiaan huomioon.

”Vahvuuksien kautta työstetty asioita eteenpäin. Näkyy arjessa niin, että aikuinen antaa nopean palautteen, jos esimerkiksi on empatiakykyä tai kaveria autetaan. --opetellaan kaveritaidot: hyväksytään toisemme ja otetaan toisemme huomioon.”

Aineistosta selvisi, että lasten retkiparit arvotaan joka kuukausi, jotta lapset oppivat toimimaan erilaisten ihmisten kanssa. Ryhmäytyksessä sekä ristiriitojen selvittämisessä käytetään draamaa, jonka avulla voi käsitellä erilaisia teemoja. Lapset oppivat draaman avulla yhteistyötaitoja, jotka luovat myönteistä ilmapiiriä ryhmään. Lapset opettelevat vuorottelua, oman vuoron odottamista ja pettymyksistä selviämistä, jotka ovat tärkeitä taitoja lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tunnetaitojen opettelu mainittiin myös. Lapset opettelevat havainnoimaan omia tuntemuksiaan sekä tunnistamaan tunteita toisen ilmeistä ja eleistä. Tunnetaitotyöskentelyllä pyritään empatiakyvyn sekä lasten keskinäisten välien parantamiseen.

5.2 Lapsen tarpeiden täytyminen

Toinen osatekijä on lapsen tarpeiden täytyminen.

”Lapsen osallisuus kasvaa ympäristössä, jossa hänen tarpeensa huomioidaan.”
(Venninen ym. 2010: 64).

Tämän osatekijän alle aineistosta nousi erilaisia tapoja huomioida lasta sekä lapsen tarpeita. Tähän osatekijään liittyy myös tarve tulla kuulluksi ja huomatuksi (Kangas 2014: 20). Maslow’n (1945) määritelmän mukaan ihmisen perustarpeita ovat fysiologiset, turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden, arvonannon sekä itsensä toteuttamisen tarpeet (Maslow 1943). Käytän Maslow’n määritelmää tarpeiden jaottelun apuna.

Lasten fysiologisten sekä turvallisuuden tarpeiden huomioimiseen liittyen aineistosta nousivat ruokailut, säänmukainen pukeutuminen, lepo, liikunta, ulkoilu ja turvallisuuden tunne. Lapset syövät metsäviikolla aamupalan, eväät metsässä sekä lounaan ja välipalan koululla.

”Kun metsässä on puuhailtu pari tuntia, lapset alkavat kysellä jo hiukopalan perään. Se onkin aina retkien yksi kohokohdista. Lapset ovat ottaneet lisäksi kotoa omat termospullot, joissa on jotain kuumaa juotavaa.”

Lepohetki toteutetaan satua kuunnellen koululla. Lapset pukeutuvat aikuisen tukemana sään vaatimalla tavalla. Ulkoilua sekä liikuntaa metsäesikoulussa on runsaasti. Metsässä lapset liikkuvat paljon ja lisäksi lasten liikuntaleikeille varattiin joka päivä aikaa.

Turvallisuutta metsätoiminnassa luo se, että aikuiset tarkistavat joka päivä retkikohteen saavuttaessa, että alueella ei ole mitään lasten turvallisuutta vaarantavaa. Lisäksi aikuiset muistuttavat lapsia liukkaista kallioista ja muista mahdollisista vaaranpaikoista. Turvallisuudentunteen syntyminen vaatii myös tutustumista ryhmän jäseniin ja kokemusta hyväksytyksi tulemisesta. Turvallisuutta ryhmässä muodosti lasten tutustuminen toisiinsa ryhmäytymisen avulla sekä se, että aikuiset ohjaavat lapsia ystävälliseen käyttäytymiseen. Myös aikuisten määrä ja läsnäolo metsässä luo turvaa lapsille. Ryhmäyttävät leikit voivat luoda lapselle turvaa yhteishengen kehittymisen merkeissä. Pienryhmissä toimiminen antaa lapselle mahdollisuuden tutustua toisiin lapsiin lähemmin kuin isossa ryhmässä. Mitä tutumpi ryhmä on keskenään, sitä turvallisemmalta se lapsesta tuntuu.

Yhteenkuuluvuudentunteen muodostumiseen vastaa ryhmäyttävät leikit ja rutiinit sekä lasten kannustaminen myötätuntotekoihin. Lapsi voi kokea kuuluvansa ryhmään, kun jokainen ryhmän jäsen huomioidaan. Itsensä toteuttamisen tarpeeseen vastaavat omaehtoinen leikki, ohjattu toiminta sekä pelit, sudokut ja muu toiminta, jossa lapsi sai kokeilla rajojaan sekä päättää tekemisestään. Esimerkkipäivien ohjattu toiminta sisälsi metsämatematiikkaa, äänipajan ja matka kirjainmaahan oppimismatkan.

Arvonannon tarve liittyy lapsen kuulluksi tulemiseen sekä huomioimiseen. Lapsen kuulluksi tulemiseen ja huomioimiseen liittyen aineistosta nousi läsnä oleva kasvattaja sekä toimiminen pienryhmissä. Läsnä oleva kasvattaja vastaa arvonannon tarpeeseen antamalla myönteistä palautetta lapsille. Metsäesikouluryhmässä on tapana, että kasvattaja on läsnä lasten lähellä keskusteluja ja yhteistä pohtimista varten. Läsnä oleva kasvattaja voi myös huomioida lapsen. Lapset oppivat, että aikuinen on läsnä ja keskustelevat päivittäin aikuisen kanssa. Lapset myös ehdottelevat asioita ja keskustelevat aikuisen kanssa metsässä enemmän kuin päiväkodilla. Yhteiset keskustelut luovat tunnetta, että tulee kuulluksi. Aikuinen huomioi lapsia arjessa antamalla myönteistä palautetta sekä sanoittamalla oppimistilanteita ja onnistumisia. Lapsia myös tuetaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Palaute sekä tuki annetaan heti kun on aihetta ja tämä vaatii läsnäoloa lasten lähellä. Lisäksi ryhmässä oli rutiinina huomioida jokainen lapsi sekä vanhempi myönteisellä tavalla heti aamusta, kun he saapuvat päiväkotiin.

”On tärkeää, että jokainen lapsi ja saattaja otetaan iloisella ja positiivisella mielellä vastaan.”

Pienryhmätoiminta sekä jokaisen osallistuminen vuorollaan ovat toimintatapoja, jotka mahdollistavat jokaiselle ajan huomion keskipisteenä. Toimintatuokion aikana lapset toimivat pienryhmissä, jolloin jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua. Pienryhmässä lapsi uskaltaa helpommin tuoda ajatuksiaan esille kuin isossa ryhmässä. Tehtävien purut niin, että jokainen kertoo tehtävästä vuorollaan opettaa lasta ilmaisemaan itseään ja antaa tilaisuuden tulla kuulluksi.

5.3 Oppiminen aikuisen turvassa sekä vaikuttamiskokemukset

Yhdistän kolmannen sekä neljännen osallisuuden osatekijän, sillä lapsen osallistuminen, näkemyksien sekä aloitteiden esiin tuominen liittyy lapsen vaikutusmahdollisuuksiin.

Lapsen kokiessa olonsa turvalliseksi, hän voi uskaltaa osallistua sekä tuoda omia näkemyksiä esille (Kangas 2014: 20). Kolmas osallisuuden osatekijä liittyy lapsen osallistumiseen, aloitteen tekoon sekä näkemysten esiintuomiseen, joihin lapsen turvallisuuden tunne vaikuttaa:

”Lapsi saa aikuisilta turvaa ja lohtua, mutta myös mahdollisuuksia oppia uutta.” (Venninen ym. 2010: 64.)

Neljäs osatekijä on vaikuttamiskokemukset:

”Lapsi saa kokea, että hänen rohkeutensa ilmaista itseään saa aikaan asioita, joista sekä hän että muut hyötyvät.” (Venninen ym. 2010: 64.)

Näihin osatekijöihin liittyen aineistosta nousi turvallinen sekä aloitteille avoin ilmapiiri, sekä työtapoja, jotka tukevat lasta osallistumaan, ilmaisemaan mielipiteitään sekä vaikuttamaan. Aineistosta nousseita työtapoja, jotka mahdollistavat osallistumista sekä näkemysten ja aloitteiden esiintuomista ovat pienryhmät, draamatyöskentely, projektit ja lastenkokoukset. Lisäksi metsässä käytetään lapsille ominaista tapaa oppia toiminnallisesti, luovasti, leikkillisesti, kehollisesti sekä aistien avulla. Tämä lapsille ominainen tapa toimia edistää lapsen kiinnostusta osallistua toimintaan. Myös metsä ympäristönä aktivoi lapsia näkemysten esiintuontiin sekä aloitteiden tekoon.

Projekteissa sekä lastenkokouksissa lapset oppivat osallistumaan sekä ilmaisemaan mielipiteitään sekä näkemyksiään. Luova ilmaisu on lapsille luontainen tapa toimia, joten myös draaman käyttö voi edistää lasten osallistumista sekä omien näkemysten ilmaisua mielikuvitusleikin avulla. Lisäksi pienryhmien käyttö lisää lapsen osallistumisen mahdollisuuksia. Pienessä ryhmässä on turvallisempaa tuoda esiin omaa näkemystään kuin isossa ryhmässä. Lisäksi tehtävien purku tavalla, jossa lapset esittelevät tuotoksensa vuoron perään opettaa lapsen ilmaisemaan mielipiteensä omalla vuorollaan.

”Lapset jaetaan muutaman lapsen ryhmiin ja näytän heille, kuinka metsässä voi tehdä luonnonmateriaaleilla erilaisia sarjoja. Ensin teemme yhdessä valkoisen kankaan päälle yhden pitkän sarjan ja sen jälkeen pikkuryhmät menevät tekemään omia sarjojaan. Kun ne ovat valmiina, kerron heille, että jokainen luonnonmateriaali voi tarkoittaa jotain ääntä ja että miltä sarja mahtaisi kuulostaa, jos sen soittaisi äänillä. Lapset innostuvat

hyvin tehtävästä ja jaksavat keskittyä hyvin. Lopuksi kierrämme vielä yhdessä kaikkien sarjat läpi, jotta jokainen pääsee esittämään oman tuotoksensa muille.”

Aineistosta selvisi myös, että metsäympäristö innostaa lapsia keskusteluun. Aikuinen on metsässä läsnä keskustelua varten ja lapset voivat ilmaista mielipiteensä arjessa. Haastateltavat kertoivat, että lapset tutkivat, ihmettelevät, keskustelevat, pohtivat ja ehdottelevat eri aiheita metsässä huomattavasti spontaanimmmin kuin sisätiloissa. Tämä kertoo siitä, että lapsi uskaltaa osallistua ja tuoda näkemystään esille.

Aineistosta esiin nousseita lasten vaikuttamisen mahdollisuuksia ryhmässä ovat lastenkokoukset, retkikohteesta sekä päivittäisestä metsäkohteesta päättäminen, oman tekemisen valitseminen sekä omaehtoinen leikki. Lapset voivat päivän aikana myös valita tekemisensä erilaisista vaihtoehdoista. Vaihtoehtoja erilaisiin tekemisiin on tarjolla aamulla koululla, luokassa iltapäivällä sekä loppupäivästä päiväkodin pihalla.

”Tänään suuntaamme seikkailumetsään, koska lapset ovat sitä toivoneet. Pyrimme ottamaan lasten toiveita huomioon mahdollisimman paljon niin toiminnan kuin retkikohteiden suunnittelussa.”

Haastateltavat pitivät tärkeänä, että lasten omaehtoiselle leikeille jää paljon aikaa ja että aikuiset myös tukevat lasten leikkiä. Omaehtoisen leikin aikana lapset voivat vaikuttaa tekemiseensä ja kokea osallisuutta.

”Lasten osallisuus ja leikki ovat tärkeitä taitoja opetella aikuistenkin huomiomaan päivässä ja ottamaan osaksi toimintaa.”

”Aikaa siirtymiin, eskaritoimintaan ja pitkiin omaehtoisiin leikkeihin lapsille, joita aikuiset tukevat.”

Aloitteille, näkemyksille sekä vaikuttamiselle avoin ilmapiiri metsäesikoulussa muodostui siitä, että lasten ehdotukset näkyivät toiminnassa ja lasten näkemykset otettiin myönteisesti vastaan. Tämä voi kannustaa ja motivoida lapsia tekemään aloitteita sekä osallistumaan.

”Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heidän mielipiteistään ollaan kiinnostuneita niin että ne näkyvät osana toimintaa.”

Turvallisen ilmapiirin syntymiseen metsäesikoulussa vaikuttaa se, että aikuinen on mukana tukemassa ja antamassa turvaa, jotta lapsi uskaltaa osallistua. Aikuiset antavat lapselle tilaa harjoitella ja oivaltaa, mutta ovat lähellä, jos lapsi tarvitsee apua. Turvallisuuden tunteen muodostumista ryhmässä mahdollistaa se, että lasten välistä yhteishenkeä sekä ystävällistä käytöstä toisiaan kohtaan tuetaan. Lapset ovat ryhmässä tuttuja toisilleen. Tätä tuetaan arpomalla lasten päivittäiset retkiparit, jotta lapset tutustuvat toisiinsa. Pienryhmätoiminta sekä toistuvat rutiinit mielipiteen ilmaisuun voivat tehdä osallistumisesta turvallisemman tuntuista. Lisäksi omien näkemysten esiintuominen vaatii sosiaalisia taitoja, rohkeutta sekä luottamusta itseensä. Lasten sosiaaliset taidot kehittyvät yhteistyötä tehdessä sekä säännöllisissä yhteisissä keskusteluissa.

5.4 Lapsen omatoimisuuden harjoittelu

Viides osatekijä on omatoimisuuden harjoittelu.

”Osallisuus on myös omatoimisuutta, joka mahdollistetaan sillä, että lapsi saa riittävästi aikaa harjoitella.” (Venninen ym. 2010: 64.)

Omatoimisuuden harjoitteluun liittyen aineistosta nousivat metsäesikoulun arjessa olevat tilaisuudet omatoimisuuteen sekä tavat, joilla aikuinen tukee lasta omatoimiseksi. Haastatteluissa mainittuja lapsen tilaisuuksia olla omatoiminen ovat omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen, ruokailut, välineiden turvallinen käyttö, itseohjautuvuus päivän toiminnoissa ja säänmukaisten vaatteiden pukeminen.

”Tämän jälkeen lapset pukeutuvat sään mukaisesti. Yhdessä lasten kanssa katselemme ulkosäätä ikkunoista tai sääsovelluksista, jotta osaamme pukeutua säänmukaisesti.”

Aikuinen tukee lasta omatoimiseksi metsäesikoulussa varaamalla riittävästi aikaa siirtymiin ja pukemiseen sekä antamalla lapselle aikaa sekä tilaa harjoitella ja oivaltaa itsenäisesti. Ohjeita sanotaan yhteisesti koko ryhmälle ja pidättydytään lähiohjaamasta lapsia. Lapsen annetaan olla aktiivinen toimija ja lasten kehittyminen, sinnikkyys sekä selviytymiset sanoitetaan myönteisesti.

”Aikuinen ei pidä nauhaa päällä: tee tätä, tee sitä, vaan annetaan tilaa oma-toimisuudelle.”

Haastateltavat kertoivat, että lasten omatoimisuus ja itseohjautuvuus kasvavat metsäesikoulussa ja se näkyy kaikessa toiminnassa. Lapsia kannustetaan myös pitämään huolta kaverista ja lapset auttavat toinen toisiaan arjessa.

”Metsäeskarissa on hienoa havaita, että lasten omatoimisuus ja itseohjautuvuus kasvaa ja se näkyy kaikessa toiminnassa.”

”Metsäeskarissa opitaan selviytymisen ja itsestä huolehtimisen taitoja. Myös kaverista täytyy pitää huolta ja lapset niin tekevätkin.”

Omatoimisuuden harjoittelua metsäesikoulun arjessa on paljon, sillä omista sekä yhteisestä varusteista pidetään huolta ja siirtymiä sekä pukemista on paljon. Metsäesikoulussa opitaan sinnikkyuden sekä selviytymisen taitoja. Lisäksi lapsi oppii olemaan tietoinen päivän aikana tarvitsemistaan varusteista ja hän tietää mitä repussa on. Repun pakkaamista harjoitellaan ensin kotona aikuisen kanssa. Lapset oppivat pukeutumaan sään mukaisesti, sillä ulkosäätä katsotaan joka päivä yhdessä ikkunoista tai sää-sovelluksesta, ja valitaan sähän sopivat vaatteet. Ruokailussa lapset ottavat itse ruoan ja kantavat sen tarjottimella pöytään. Mahdolliset ruuantähteen lajitellaan biojätteisiin ja ruokailuvälineet lajitellaan omiin koreihinsa tiskihihnalle.

5.5 Lapsen kasvaminen vastuuseen

Kuudes osatekijä on lapsen kasvaminen vastuuseen.

”Osallisuus on lapselle valintojen tekoa, vastuun ottamista ja päätöksiin osallistumista.” (Venninen ym. 2010: 64.)

Lapsen kasvamiseen vastuuseen liittyen aineistosta nousivat mahdollisuudet tehdä päätöksiä ja ottaa vastuuta ryhmän tai omaan tekemiseen liittyen, vastuu turvallisesta liikkumisesta luonnossa sekä välineiden käytöstä, vastuu omista teoista luontoympäristössä sekä vastuu tavaroista ja vaatteista huolehtimisesta. Lisäksi ryhmässä luotiin ja vaalittiin lasten sekä aikuisten välistä keskinäistä luottamusta. Tämä opettaa myös lapsia vastuullisuuteen.

Aineistosta selvisi, että lasten ehdotuksia huomioidaan metsäesikoulun toiminnassa. Päätöksentekoon lapset osallistuvat lastenkokouksissa, retkikohteen valinnassa sekä projekteissa. Lastenkokouksissa lapset saivat ehdottaa ja päättää aikuisen kanssa, miten eri oppimisen alueita käsitellään. Lisäksi metsäesikoulussa oli päivittäin tilanteita, joissa lapset valitsivat oman tekemisensä eri vaihtoehdoista.

Luonnon hyvinvoinnin huomioiminen sekä ympäristökasvatus opettavat lapsia ottamaan vastuuta teoistaan metsäesikoulussa. Ympäristökasvatuksen periaatteet, metsässä toimiminen, luonnosta oppiminen ja luonnon puolesta toimiminen opettavat lapsia vastuullisuuteen. Luonnon kunnioittamista opetetaan lapsille esimerkiksi sillä, että roskat vietään pois, annetaan kasvien ja eläinten olla rauhassa sekä kunnioitetaan metsää eläinten ja kasvien kotina. Lapsille kerrotaan, miten luonto kiittää heitä hyvästä toiminnasta.

”Metsäeskarissa opitaan, että luonto on arvokasta ja pidetään siitä huolta.”

Aikuisen ja lapsen välinen luottamus liittyy vastuullisuuden oppimiseen. Aineistosta selvisi, että metsätoiminnassa lapsille opetetaan, että he voivat omalla toiminnallaan luoda luottamukselliset välit toisen ihmisen kanssa. Aikuisen ja lapsen välille syntyy luottamus siitä, että yhteisiä sääntöjä noudatetaan.

Metsäesikoulun toiminnassa käytetään erilaisia välineitä, kuten kuorimaveitsiä vuolemiseen. Lapset oppivat ottamaan vastuuta siitä, että he käyttävät kuorimaveitsiä huolellisesti ja turvallisesti. Lapset oppivat myös huomioimaan liikkumiseen liittyviä riskejä luonnossa. Liukkailla kallioilla liikkuminen sekä kiipeily opettavat lapset ottamaan oman turvallisuutensa huomioon.

”Turvallisuus täytyy muutenkin ottaa huomioon, koska metsä houkuttaa kiipeilemään, juoksemaan, hyppimään jne. Toisaalta lapset kehittyvät metsässä ja retkeillen tottuneiksi ja ketteriksi liikkujiksi.”

Aineistosta selvisi, että ulkotoimintaan liittyvillä useilla retkillä lapset opettelevat liikkumaan turvallisesti kaupungilla. Lisäksi toiminnassa lapsille opetetaan oleelliset turvallisuuteen liittyvät säännöt ja turhat säännöt jätetään pois. Esimerkiksi kepeillä leikittäessä on oltava kepin mitan päässä kaverista.

Aineistosta selvisi, että lapset myös ottavat vastuuta siitä, että huolehtivat omien sekä yhteisten tarvikkeiden ja vaatteiden tallessa pitämisestä. Vastuullisuutta omasta säänmukaisesta pukeutumisesta opettaa sään tarkkailu ja siihen sopivien vaatteiden pukeminen. Vastuullisuutta opitaan myös kouluruokailussa, jossa lapset lajittelevat astiat pesuun sekä roskat kierrätykseen.

5.6 Maailman yhteinen tulkitseminen

Seitsemäs osatekijä on maailman yhteinen tulkitseminen.

”Lapsi on osa kotia ja kaveriporukkaa sekä ympäröivää yhteiskuntaa ja sen ajan-kohtaisia tapahtumia.” (Venninen ym. 2010: 64.)

Maailman yhteiseen tulkitsemiseen liittyen aineistosta nousi yhteisen pohtimisen mahdollistavat tilanteet, ympäristön yhteinen pohtiminen sekä lasten sosiaalisten tilanteiden nostattamat yhteiset keskustelut.

Aineistosta nousevia yhteisen pohtimisen mahdollistavia tilanteita metsäesikoulussa ovat lastenkokoukset, draamaseikkailut sekä projektit ja muu yhdessä suunniteltu ja toteutettu toiminta. Lisäksi etenkin se, että aikuinen on arjessa läsnä ja lasten lähellä mahdollistaa yhteisen pohtimisen. Lastenkokouksissa lapset saavat ideoida ja vaikuttaa siihen, millä tavalla he haluaisivat käydä eri oppimisen alueiden aiheita läpi. Ehdotuksia toiminnan sisältöön kysytään myös vanhemmilta. Lastenkokouksissa keskustellaan myös siitä, miten ryhmässä on toimittu. Jokainen saa tuoda näkemyksensä esiin ja pohdita ryhmän kanssa, miten jatkossa voisi toimia.

Yhteistä pohtimista mahdollistaa myös se, että lapset suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä kasvattajien kanssa eri oppimisen alueisiin liittyvää toimintaa sekä projekteja. Lasten osallistuessa suunnitteluun sekä toteutukseen lapset voivat kokea omistajuutta tekemisestä ja keskustella sekä pohtia asiaa yhteisesti. Maailmaa ja erilaisia ilmiöitä tulkitaan ja pohditaan yhdessä myös draaman avulla. Draama innostaa sekä osallistaa lapsia käsittelemään asioita. Esimerkiksi ristiriitatilanteita voi käsitellä luontevasti draaman avulla.

”Draamasivuvaiheen opinnoista on ollut minulle leikin tukijana ja leikkiin osallistujana eniten ammatillista hyötyä. Tästä olen saanut myös varmuutta

siihen, kuinka lapset saadaan ryhmytettyä ja kuinka ristiriitatilanteita sekä muita lapsia askarruttavia asioita voi käsitellä juurikin draaman kautta. ”

Haastatteluaineistossa kerrottiin, että metsässä läsnä oleva aikuinen on lähellä yhteistä keskustelua ja pohtimista varten. Lapset ovat tottuneet siihen, että voivat tulla päivän aikana keskustelemaan aikuisen kanssa. Metsässä asioita tehdään vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä, joten lapset ja aikuiset keskustelevat paljon myös metsätoiminnan arjessa. Metsätoiminta aktivoi lapsia yhteiseen maailman tulkitsemiseen, sillä lapset tutkivat, ihmettelevät, keskustelevat, pohtivat ja ehdottelevat eri aiheita metsässä.

”Mielestäni metsätoiminta kannustaa automaattisesti lapsia osallisuuteen. He tutkivat, ihmettelevät, keskustelevat, pohtivat ja ehdottelevat eri aiheita metsässä huomattavasti spontaanimminkin kuin sisätiloissa. ”

Ympäristön yhteinen pohtiminen kumpuaa metsässä ollessa. Luonnon tutkiminen luo keskustelun aiheita ja luonnon avulla lapset voivat oppia esimerkiksi syy ja seuraussuhteita ja elämänkiertokulkua.

”Esimerkiksi lapset löysivät koppakuoriaisen, jota tutkittiin kännykällä ja katsottiin netistä mikä se on. Lapset kuljettivat koppista koko päivän ja aiheesta keskusteltiin. Etsittiin tietoa ja opittiin mediakasvatusta, kriittisyyttä sekä tiedonhakua. Opittiin, että eri ihmiset hahmottavat asioita eri tavalla ja huomioivat erilaisia asioita. ”

Metsäeskarin taustalla olevan ympäristökasvatuksen tarkoituksena on tukea lasten luontosuhdetta. Luontosuhdetta syventää Palmerin puun luonnossa sekä luonnosta oppiminen ja luonnon puolesta toimiminen (Palmer 1998). Näiden teemojen avulla lapset ja aikuiset voivat luontevasti pohtia ja oppia ympäröivästä maailmasta. Ympäristöä käytetään oppimisen apuna. Haastateltava kertoi, että kävelymatkojen aikana bongailaan esimerkiksi kirjaimia tai matemaattisia muotoja.

Ainosta nousi, että lasten sosiaalisten tilanteiden nostattamia aiheita pohditaan metsäesikoulun kasvattajien kanssa. Lasten väliset erimielisyyden sovitaan ja ristiriidat selvitetään. Myös tunnetaitoja opetellaan. Lasten kanssa puhutaan tunnetaidoista ja siitä, miten lapsia opetetaan omien tunteiden tunnistamisen lisäksi tulkitsemaan toisen tunteita

toisen käyttäytymisestä ja ilmeistä. Tunnetaitoja oppimalla lapsi voi toimia myönteisellä tavalla osana ryhmää ja myös päästä osalliseksi.

5.7 Oppiminen metsässä

Haastateltavat toivat esiin, että metsätoiminta on eheyttävää sekä kokonaisvaltaista ja metsätoiminta kannustaa automaattisesti lapsia osallisuuteen. Lapset tutkivat, ihmettelevät, keskustelevat, pohtivat ja ehdottelevat eri aiheita metsässä huomattavasti spontaanimmmin kuin sisätiloissa. Myös erityisen tuen lapset pääsevät paremmin osallisiksi luonnossa, sillä tilat eivät rajoita heidän liikkettään ja metsätoiminta vetää heitä puoleensa osallistumaan. Lisäksi yliherkillä on helpompi olla metsässä, sillä metsässä on runsaasti tilaa eikä ole häiriötekijöitä rasittamassa aisteja. Haastateltavat toivat esiin metsän rauhoittavaa vaikutusta.

”Metsä on hyvä paikka, sillä luonto itsessään inspiroi lapsia sekä rauhoittaa lapsia toisin kuin rakennettu leikkiyiha, jossa on hiekkalaatikko, kiipeilyteline ja keinu. Metsässä on materiaalia tarjolla kaiken aikaa.”

Metsässä luonnon materiaaleilla voi oppia esimerkiksi metsämatematiikkaa, majanrakennusta tai vuolemista. Ulkona tehtävät harjoitteet ovat toiminnallisia, joten metsässä lapset oppivat toiminnallisesti ja kehollisesti. Oppimisen apuna käytetään eri aistikavania, jolloin opittu menee syvämuistiin.

Metsäesikoulussa tavoitteena on luontosuhteen tukeminen ja rakentaminen niin, että kestävä kehityksen mukainen toiminta tulee luontaiseksi tavaksi toimia. Metsässä opitaan, että luonto on arvokasta ja pidetään siitä huolta. Luontosuhteen kehittymistä vahvistaa pelkästään jo luonnossa tai metsissä oleminen, mutta lisäksi Palmerin puun kaksi muuta osa-aluetta eli luonnosta oppiminen ja luonnon puolesta toimiminen.

”Koko metsäesikoulun toiminnan johtoajatus on tukea lasten luontosuhteen kehittymistä.”

Lasten motoriset taidot kehittyvät metsässä liikkeessä ilman ylimääräisiä harjoituksia. Metsä houkuttaa kiipeilemään, juoksemaan ja hyppimään. Lapset kehittyvät metsässä sekä retkeillen tottuneiksi ja ketteriksi liikkujiksi. Myös lasten rohkeus kasvaa toimin-

nassa. Metsässä leikit sujuvat paremmin, kuin päiväkodin pihalla. Metsässä tulee harvoin mitään riitoja tai tappeluita metsän rauhoittavan vaikutuksen vuoksi. Luonnossa toimiminen tarjoaa lapsille yhteishenkeä kasvattavia kokemuksia, joita ovat esimerkiksi eväshetket sekä arjen eri olosuhteista selviytyminen. Metsäesikoulussa toimitaan lasten tulevan koulun tiloissa, joten tuttuun ympäristöön on vähemmän jännittävää siirtyä koulun alkaessa.

Haastatteluissa tuotiin esiin että, laadukas toiminta vaatii, että resurssit ovat kunnossa. Henkilökuntaa täytyy olla riittävästi.

”Metsä on maailman paras oppimisympäristö. Fasilitteetit ja sekä resurssit täytyy silti olla kunnossa, jotta pystytään toimimaan hyvin.”

Yksi haastateltavista toi esiin, että olisi toivottavaa, että säästöt tilavuokrissa mahdollistaisi lisähenkilöiden palkkaamisen ryhmään. Tärkeää on myös hyvät varusteet, rinka, trangia, ulkokengät ja lämpimät ulkovaatteet työnantajan puolesta. Myös jonkinlaista pientä sisätilaa, kuten kotavaunua tai vastaavaa toivottiin, johon päästäisiin talvella lämmittelemään lasten sormia ja varpaita.

6 Johtopäätökset

6.1 Osallisuuden tukemisen monet tasot

Tässä opinnäytetyössä kävi ilmi, että metsäesikoulu on monin tavoin lapsia osallistavaa. Haastateltavien vastauksista löytyi jokaiseen osallisuuden osatekijöiden seitsemään kohtaan useita kommentteja. Merkittäviä osallisuuden mahdollistavia tekijöitä olivat yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävä toiminta, omaehtoinen leikki, pienryhmätoiminta, toiminnallisuus, omatoimisuus, vastuullisuus sekä vaikuttaminen, jotka liittyvät jokapäiväiseen arkeen luontevasti. Lasten osallisuutta mahdollistavista tekijöistä erityisesti lasten omatoimisuus, omaehtoinen leikki sekä ryhmähenkeä kasvattava toiminta korostuivat vastauksista. Omatoimisuuden sekä itseohjautuvuuden taidon kehittyessä lasten luottamus ja usko omaan pärjäämiseen kasvavat. Lasten omaa oivallusta sekä ajattelun taitoa tukeva vuorovaikutus mahdollisti myös osallisuutta. Lisäksi metsä ympäristönä tuki lasten osallisuutta, sillä metsässä lapset aktivoituivat keskusteluihin sekä toimimaan.

Osallisuus liittyy ihmisten välisiin suhteisiin sekä yhteisöllisyyden tunteeseen (Turja 2018: 66). Myös tämän opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että ryhmässä oli runsaasti yhteisiä iloa tuottavia leikkejä sekä tekemistä, joka tukee sitä, että lapset voivat oppia toimimaan kaikkien ryhmän jäsenten kanssa sekä kasvattaa yhteisöllisyyden tunnetta. Lasten kokiessa ryhmän tutuksi heidän turvallisuuden tunteensa ryhmässä kasvaa. Turvallinen ilmapiiri ryhmässä edistää myös lasten osallistumista sekä näkemysten esiintuomista.

Aikaisempien tutkimusten perusteella ryhmässä koettu ilo pohjaa osallisuuden tunnetta (Turja 2018: 66). Lapselle iloa tuottavat leikki sekä lapselle ominainen luova, taiteellinen, tutkiva sekä kehollinen toiminta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 38). Myös tämän opinnäytetyön aineisto toi esiin nämä lapselle iloa tuottavat toimintatavat, jotka tukevat lapsen osallisuutta. Lisäksi ryhmässä kerrottiin näkyvän lasten ja aikuisten välistä huumoria sekä leikillisyyttä, joka myös tuo iloa tekemiseen. Huomionarvoista oli se, että aineistosta nousi aikuisen kokema hyvinvointi metsässä sekä kasvattajien välinen hyvä tiimihenki, jotka luovat myönteistä ilmapiiriä myös lapsille. Varhaiskasvattajan voidessa hyvin työssään myös lapset voivat voida hyvin.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että metsäesikoulussa omaehtoiselle leikille varataan runsaasti aikaa ja aikuinen myös tukee lasten omaehtoista leikkiä. Aikaisempien tutkimusten perusteella lasten omaehtoisessa leikissä osallisuus voi toteutua, sillä lapset saavat valita ja vaikuttaa omaan sekä vertaisryhmän toimintaan. Aikuisten tulisikin tukea lasten leikkiä, jotta kaikki pääsevät mukaan sekä kehittämään leikkitaitojaan. (Brotherus & Kangas 2018: 20.) Lasten leikki metsässä on mielikuvitusta sekä luovuutta kehittävä, sillä ilman valmiita leikkiympäristöjä lapset rakentavat ja muodostavat leikin itse.

Tuloksista ilmeni myös, että metsäesikoulussa lapset toimivat paljon pienryhmissä, jolloin lasten osallisuutta voidaan tukea. Pienryhmässä jokaisella on mahdollisuus tuoda näkemyksiään esille sekä tulla huomatuksi. Lisäksi pienryhmiä voidaan jakaa lasten mielenkiinnon kohteiden perusteella, jolloin työskentely voi paremmin vastata lasten toiveita. (Leinonen 2014: 28–29.)

Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että myötätuntoteot edistävät yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä osallisuutta ja vaikuttavat myönteisesti lasten välisiin suhteisiin (Roos, Nurhonen, Viitanen 2018: 83). Myös tässä aineistossa tuotiin esiin, että metsäesikoulussa tuettiin toista lasta kohtaan osoitettuja myötätuntotekoja. Lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta, kuten auttamishalua, empaattisuutta, myötätuntoa ja ystävällisyyttä huomioitiin ja niistä annettiin lapsille myönteistä palautetta. Ryhmässä oli ohjenuorana, että autetaan kaveria. Tämä edesauttaa yhteisöllisyyden, lasten välisten myönteisten suhteiden kehittymistä sekä osallisuutta lapsiryhmässä.

Oppiva yhteisö on lasten ja aikuisten muodostama yhteisö, jossa toimitaan yhdessä, toisiaan kuunnellen ja toisiltaan oppien. Oppivassa yhteisössä vuorovaikutus on lasten osallisuutta tukevaa (Roos, Nurhonen, Viitanen 2018: 91.) Myös tässä aineistossa on oppivan yhteisön elementtejä. Vuorovaikutus metsäesikoulussa oli lasten ajattelun taitoja sekä osallisuutta tukevaa. Aikuiset ja lapset pohtivat sekä etsivät tietoa yhdessä. Aikuinen oli läsnä keskustelemassa, tukemassa ja antamassa lapsille myönteistä palautetta. Lapsille annettiin tilaa pohtia, harjoitella ja oivaltaa. Ohjeet sanottiin koko ryhmälle yleisesti ja jokainen lapsi sai itse oppia noudattamaan niitä ilman aikuisen lähiohjausta. Esimerkiksi jos lapselta on unohtumassa hattu metsään, sanottiin että onhan kaikilla hatut mukana. Myös jokapäiväinen liikunta tukee lasten ajattelua ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 24–25). Metsäesikoulussa lapset liikkuvat päivittäin runsaasti.

Varhaiskasvattajien tulisi tukea lasten osallistumisen sekä vaikuttamisen taitoja, jotka voivat mahdollistaa lasten osallisuutta (Brotherus & Kangas 2018: 21). Aineistosta selvisi, että metsäryhmässä edistettiin lasten osallisuuden ja vaikuttamisen taitoja harjoittamalla vuorovaikutusta, empatiaa sekä tunnetaitoja. Myös vuorottelua, oman vuoron odottamista ja pettymyksistä selviämistä harjoiteltiin arjessa. Lisäksi lastenkokouksissa lapset oppivat näkemysten esiintuontia ja perustelua sekä demokraattista yhteistä päätöksentekoa.

Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että lasten osallistuessa toimintaprosessin kaikkiin vaiheisiin lasten osallisuus voi toteutua (Turja 2018: 66). Myös tässä aineistossa selvisi, että lapset osallistuivat projekteissa prosessin kaikkiin vaiheisiin ideoinnista ja suunnittelusta toteutukseen sekä arviointiin. Lapset ideoivat, suunnittelivat ja arvioivat toimintaa myös lastenkokouksissa, joita järjestettiin vähintään kerran kuukaudessa. Lastenkokoukset opettavat lapsia näkemysten ilmaisemiseen sekä yhteiseen päätöksentekoon. Metsässä toteutettiin myös draamatyöskentelyä, joka luovana toimintana mahdollistaa lasten osallisuutta.

Tässä opinnäytetyössä kävi ilmi, että lapset osallistuivat päätöksentekoon lastenkokouksissa sekä retkikohteesta päättämässä. Päivittäisestä metsäretkikohteesta päättäminen oli konkreettinen esimerkki lasten vaikuttamisesta jokapäiväiseen arkeen. Lapset vaikuttivat päivittäin koko ryhmän toimintaan, joka on lasten laajaa osallisuutta. Lasten osallistamisessa ei kuitenkaan pyritä siihen, että lapset päättäisivät yksinään kaikesta, vaan aikuinen varmistaa, että varhaiskasvatus vastaa sille asetettuja tavoitteita. Osallisuudessa on asioita, joista lapset voivat päättää yksinään ja myös asioita, joista kaikki päättävät yhteisesti. Näin lapset oppivat demokraattista päätöksentekoa ja eri näkemysten huomioon ottamista. Ratkaisujen perusteleminen kuuluu myös osallisuuteen.

Tämän työn tuloksista ilmeni, että lasten mielipiteitä huomioidaan toiminnassa ja lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Toteutuakseen lasten osallisuuden tulisi näkyä päiväkodin jokapäiväisessä arjessa eli toimintakulttuurissa. Aiempien tutkimusten perusteella lapset eivät yleensä osallistu toiminnan suunnitteluun, vaan arki koostuu aikuisten luomista toimintatuokioista, jotka toteutetaan aikuisen suunnitelman mukaan. (Brotherus & Kangas 2018: 20–21.) Metsäesikoulussa oli kasvattajien luomat raamit toiminnalle, mutta toiminnan luonne metsässä tukee lasten aktiivisuutta, jossa lapset luovat oman toimintansa. Metsäesikoulussa lapset osallistuvat myös toiminnan suunnitteluun, joka

voi kertoa siitä, että lasten osallistaminen lisääntyy varhaiskasvatuksen kentällä jatkuvasti.

6.2 Metsätoiminta osallisuuden mahdollistajana

Lasten osallisuuden kokemukset voivat vaihdella heidän temperamentin sekä kehitystason mukaan. Metsätoiminnassa on silti jokaiselle lapselle jotain osallisuutta tukevaa. Metsätoiminnassa lasten ryhmäyttäminen ja yhteishengen luominen toteutuu päivittäin leikkien, pajojen ja rutiinien avulla. Lisäksi yhteisöllisyyttä lisää se, että metsässä kartoitetaan yhdessä merkityksellisiä kokemuksia, otetaan toiset huomioon ja autetaan kaveria tarvittaessa. Metsätoiminnassa jokainen lapsi voi hyötyä metsän hyvinvointivaikutuksista sekä saada riittävän määrän fyysistä aktiivisuutta päivittäin. Lasten oppiminen vaatii omakohtaisen kokemisen ja tekemisen (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 16). Metsässä lapset voivat kokea asioita konkreettisesti tekemällä ja näin oppia.

Metsäesikoulun arjessa siirtymiä on paljon, joten jokainen lapsi myös kehittää omatoimisuutta, vastuullisuutta sekä motoriikkaansa metsätoiminnassa. Taitojen kehittyessä lapset voivat kokea pystyvyyttä ja iloa omista taidoistaan. Jokaisen lapsen luontosuhde kehittyy viettämällä aikaa metsässä. Lapset saavat luotua yhteyden luontoon, josta he voivat nauttia myös aikuisuudessa. Ympäristökasvatus tukee lasten osallisuuden kehittymistä sekä mahdollistaa kestävässä elämäntavassa mukana olon ja osallisena olemisen koko ympäristön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän opinnäytetyön tulokset tuovat esiin metsätoiminnan sekä lasten osallisuuden tukemisen yhteensopivuuden. Metsä oppimisympäristönä sekä ympäristökasvatus tukevat varhaiskasvatuksen tavoitteita ja voivat ratkaista monia päiväkotiarjen haasteita. Melutomuus, virikkeitä tarjoava iso tila, liikunnallisuus, lasten keskittyminen ja sopuisuus yhteistyössä ovat vain osa metsäympäristön hyödyistä. Rauhallisessa tilassa lapset myös kuulevat paremmin toistensa puhetta, mikä tukee vuorovaikutusta ja kielenkehitystä. Ulkotoimintaa sekä metsäretkiä tehdään paljon varhaiskasvatuksessa ja mitä enemmän aihetta tutkitaan, sitä tutummaksi ulkotoiminta tulee. Runsaasti aikaa luonnossa viettäviä varhaiskasvatuksen yksiköitä voisi olla enemmänkin. Metsä soveltuu osallistavan toiminnan oppimisympäristöksi tarjoamalla virikkeitä lasten omaan sekä yhteiseen tekemiseen sekä aktivoimalla lapsia pohtimaan ja keskustelemaan. Metsäesikoulu luo lapsille erityi-

sen ryhmähengen, sillä he selviytyvät yhdessä ulkona monenlaisissa olosuhteissa ja tekevät erilaisia ja jännittäviäkin aktiviteetteja. Lisäksi ryhmällä on päivittäin monia ryhmäytettäviä ja yhteishenkeä luovia rutiineja ja yhteisiä leikkejä.

Metsätoiminnassa toteutettavan ympäristökasvatuksen tavoitteena on myös lasten osallisuuden tukeminen sekä empatian ja toisten huomioon ottamisen harjoittelu. Ympäristökasvatuksen avulla mahdollistetaan aidossa luontoympäristössä kasvamista osallisuuteen. Kasvatusalan ammattilaisten tulisikin huomiota luonnosta ja ympäristökasvatuksesta löytyvä potentiaali kasvatuksen uudistamiseen niin, että saamme aktivoitua ja osallistettua lapsia ikään kuin itsestään. Samalla voimme kehittää lasten luontosuhdetta ja näin edistää kestävä kehityksen mukaisten arvojen omaksumista. Koko elämän kestävä ajatusmallit luodaan lapsuudessa ja meidän tulisi huomioida ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa entistä painokkaammin. Varhaiskasvatuksella on mahdollisuus herättää kansalaiset uudenlaisiin kestävä elämäntavan mukaisiin ratkaisuihin.

6.3 Eettiset kysymykset

Opinnäytetyö tulee kirjoittaa mahdollisimman puolueettomasti ja tuloksia manipuloimatta sekä luottamuksellisesti. Opinnäytetyön luottamuksellisuus, vaitiololupaus sekä salassapitovelvollisuus on luvattu tutkimukseen osallistuville tahoille ja tätä lupaus tutkijan tulee noudattaa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että haastateltavat, tutkittavat sekä tutkimuksen kohde ja sen sijainti pidetään salassa. Tutkimustulokset eivät saa vahingoittaa tutkittavien elämää. Loukkaavia, tyypitteleviä, epäkunnioittavia, yksipuolisia, tirkisteleviä, halventavia tai mustamaalaavia ilmaisutapoja tulee välttää. Lisäksi toisten työtä tulee kunnioittaa, joten raportin lähteet tulee merkitä asiallisesti. (Vilkkä 2007: 160, 164–166.) Tutkittavan ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava. Tutkijan tulee myös varmistaa, että tutkimus noudattaa eettisiä periaatteita. Tutkija ottaa vastuun mahdollisista seurauksista, jotka tutkimus haastateltavalle aiheuttaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka ym. 2009: 20–21.)

Sovin tutkimuksen teosta kyseisen päiväkodin johtajan sekä metsäryhmän ohjaajien kanssa. Tutkimuksen tekoon hain tutkimusluvan Helsingin kaupungilta. Aineiston keruuvaiheessa, pyysin haastateltavilta luvat haastatteluun sekä kerroin uudestaan mihin ja miten tietoa käytetään. Kerroin tutkimukseen osallistuville, että haastateltavat sekä tutkimuksen kohteena oleva varhaiskasvatuksen yksikkö pysyvät nimettöminä. Kerron

myös, että tutkimuksessa sekä tietojen raportoinnissa kunnioitetaan tutkittavien loukkamattomuutta, ihmisarvoa sekä itsemääräämisoikeutta. Tutkimuksen kohteena olevaa päiväkotia ja tarkkaa sijaintia ei mainita, mutta tutkimuksessa mainitaan siitä, että päiväkoti on pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksen avulla voi jakaa tietoa kaupunkiympäristössä toteutettavasta metsätoiminnasta, joten sen vuoksi tutkimuksen kohteen sijainti pääkaupunkiseudulla ilmoitetaan.

Varhaiskasvattajien näkemyksiä kysyttäessä heidän voi olla vaikea kertoa näkemyksistään, jos ne ovat kovin negatiiviset. Metsäesikouluja ei ole Suomessa kovin montaa, joten joku saattaa yhdistää mistä päiväkodista on kyse. Lisäksi kasvattaja voi haluta, että päiväkodin esimies ei tiedä heidän ajatuksia tai että lasten vanhemmat eivät tiedä päiväkodin tilannetta. Tutkimuksen tarkoitus on antaa tutkittavasta kohteesta asiallinen, mutta totuuden mukainen kuva. Tutkittavaa päiväkotia ja lapsia kuvaillaan arvostaen ja kunnioittavaan sävyyn.

7 Pohdinta

Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lasten osallisuutta metsätoiminnassa varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Aineistonhankinta tapana oli narratiivinen eli tarinallinen haastattelu. Pyysin metsäesikoulun kasvattajia kertomaan yhden päivän kulun metsäviikolla ja samalla kertomaan, mikä heille on päiväkotipäivän aikana tärkeää ja mihin he kiinnittävät huomiota. Narratiivinen kerrontatapa antaa haastateltavalle vapaat kädet kertoa annetusta aiheesta. Haastattelun kysymykset antavat haastateltavalle mahdollisuuden ilmaista itselleen tärkeät seikat ilman, että kysymykset johdattavat osallisuuteen liittyviin teemoihin. Osallisuus on nostettu tärkeäksi tavoitteeksi valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018. Osallisuus myös liittyy kaikkeen lasten toimintaan sekä näkyy aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa, joten odotettavissa oli, että haastateltavat tuovat esiin lasten osallisuuteen liittyviä asioita.

Covid-19 pandemian vuoksi päiväkodille ei voinut mennä tekemään haastattelua, joten haastatteluun sai vastata joko kirjallisesti tai puhelimitse. Kahden metsäesikouluryhmän kolme varhaiskasvatuksen opettajaa sekä yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuivat haastatteluun. Haastateltavista kaksi vastasi kirjallisesti ja kaksi puhelimitse. Haastateltavien vastaukset olivat hyvin erilaisia, kuten narratiivisessa haastattelussa usein on. Osa päivään kuuluvista asioista voi olla niin itsestään selviä, että niitä ei ymmärrä mainita. Lisäksi haastateltavilla on omat taustansa eri toimintakulttuureissa, joka voi myös vaikuttaa vastauksiin. Lisäksi kirjoitelmaan tai puheluun varattu aika voi vaikuttaa siihen, miten monipuolisesti tai yksityiskohtaisesti haastateltava tuo eri näkökulmia ja asioita esille.

Odotin kirjallisuuden perusteella vastauksien sisältävän Leinosen ym. (2010) osallisuuden osatekijöiden alaluokkiin sopivia kommentteja. Odotin lasten oppimisen iloon, yhteisöllisyyteen, kannustukseen, omatoimisuuteen, vaikuttamiseen sekä yhteiseen päätöksentekoon liittyviä kommentteja. (Leinonen 2014: 20.) Aineisto vastasi odotuksiini, sillä haastattelun vastauksista nousi kommentteja osallisuuden osatekijöiden jokaiseen seitsemään kohtaan, joka antaa metsäesikoulun toiminnasta lasta osallistavan kuvan. Kaikki haastateltavista mainitsivat lasten omatoimisuuteen sekä oppimisen iloon liittyviä kommentteja. Kolme haastateltavista kertoi yhteisöllisyydestä ja vaikuttamisesta. Kaksi haastateltavista toi esiin lasten kannustamisen arjessa sekä yhteisen päätöksenteon.

Yhden haastateltavan rooli kasvattajatiimissä oli erilainen kuin muilla, joten hänen vastauksensa olivat yksilöiden tukemisen näkökulmasta. Haastattelussa pyydettiin kertomaan yhdestä päivästä, joten tietoa ei ole toteutuuko lasten osallistaminen jokapäiväisessä arjessa. Toisaalta metsäesikoulussa voi olla lapsia laajasti osallistavaa toimintaa, joka ei juuri haastateltavien esimerkkipäivään tullut mukaan. Arki metsäesikoulussa on kasvattajan näkökulmasta lapsia osallistavaa, mutta lapselle osallisuus on hänen henkilökohtainen kokemuksensa, josta tutkimuksen perusteella ei ole tietoa.

Opinnäytetyötä tehdessäni sekä haastattelujen vastauksia luokitellessani pyrin huolellisuuteen sekä objektiivisuuteen. Pohdin työn tulosten luotettavuutta. Metsäesikoulussa on lasten osallisuutta mahdollistavia toimintatapoja, ja jos ne näkyvät jokapäiväisessä toimintakulttuurissa, toiminta on lasta osallistavaa. Koin opinnäytetyötä tehdessäni haasteelliseksi sisällönanalyysin ja etenkin vastauksien jakamisen Venninen ym. (2010) osallisuuden osatekijöiden perusteella muodostettuihin yläluokkiin. Esimerkiksi ensimmäinen osatekijä, lasten oikeus iloita itsestään voi käsittää monia asioita. Luokka on niin monitahoinen, että pohdin, kuinka laajasti sisällytän haastateltavien vastauksia tähän luokkaan. Lasten iloitsemiseen liittyy ryhmässä oleva yhteishenki ja yhteinen toiminta, mutta myös oppimisen ilo ja innostus kiinnostavasta tekemisestä. Jotkin osatekijät myös liittyvät toisiinsa ja sama haastateltavan kommentti voi sopia moneen luokkaan. Lisäksi pohdin, sisällyttäisinkö tuloksiin haastateltavien kertomusten tulkintaa, mutta tulkinnan ollessa henkilökohtainen tunne asiasta pidättäydyin suorasti siinä mitä on sanottu. Joka tapauksessa riippumatta siitä, mitä olen sisällyttänyt eri osatekijöiden alle, kokonaisuudessaan sain metsätoiminnasta lapsia osallistavan kuvan.

Kaksi neljästä haastateltavasta toi esiin, että he nauttivat työstään ja kokivat metsän itselleen luontaiseksi paikaksi toimia. Arjessa vaalittiin huumoria ja aikuisten hyvä tiimihenki loi hyvinvointia myös lapsille. Metsätoimintaa lisäämällä luonnossa viihtyvät varhaiskasvattajat voisivat edistää omaa työssä viihtymistään. Lisäksi luonnon hyvinvointivaikutukset voisivat lisätä kasvattajien hyvinvointia sekä työssä jaksamista. Pohdin, että miksi pitkäkestoisen metsätoiminnan osuutta ei ole lisätty varhaiskasvatuksessa, vaikka toiminta tukee lasten osallisuutta sekä luo hyvinvointia koko ryhmälle. Olisi hyvä, että tietoisuus metsätoiminnasta lisääntyisi, jotta ulkotoimintaa voisi lisätä varhaiskasvatuksessa. Yksi ratkaisu metsätoiminnan lisäämiseen varhaiskasvatuksessa olisi se, että metsään meno olisi mahdollisimman helppoa. Tämä olisi mahdollista niin, että päiväkotien pihan välittömässä yhteydessä olisi metsä. Pienikin metsäalue riittäisi hyvin leikkeihin, seikkailuihin sekä tuomaan hyvinvointia. Toinen mahdollisuus olisi tuoda liikuteltava

kota tai talovaunu retkeily metsän lähelle. Tätä tilaa varhaiskasvatuksen ryhmät voisivat käyttää tarvittaessa ja näin helpottaa pidempi aikaista metsässä oloa lasten kanssa.

Osasin odottaa, että metsäesikoulun osallisuuden tutkiminen toisi esiin myönteisiä puolia lasten kasvuun ja kehitykseen sekä hyvinvointiin liittyen. Lasten liikunnan määrä metsäesikoulussa ylittää lasten liikuntasuosituksen lasten kasvua ja kehitystä tukevan kolmen tunnin tason. Ulkoilu ja liikunta ovat lasten oppimisen sekä kehityksen kannalta oleellisia, sillä riittävä fyysinen aktiivisuus kohentaa lasten tarkkaavaisuutta, vireystilaa ja muistamista. (Lasten Liikuntasuositukset 2016.) Ulkotoiminnassa lapset altistuvat vähemmän myös tarttuville taudeille. Lisäksi metsä rauhoittaa ja parantaa keskittymiskykyä, joka tukee lasten uusien asioiden oppimista. Herkkien lapsien on helpompi olla metsässä, sillä aistiärsykkeet puuttuvat. Aiempien tutkimuksien perusteella ujo ja hiljaisemmat lapset osallistuvat aktiivisemmin metsässä kuin sisätiloissa. Myös erityisen tuen lapset pystyvät osallistumaan metsätoiminnassa yhtenä muiden joukossa.

Yllätyin siitä, että opinnäytetyön tulokset toivat esiin niin monia osallisuuteen liittyviä metsätoiminnan myönteisiä puolia, kuten että lapset toimivat sopuisammin metsässä kuin päiväkodilla, jonka vuoksi metsätoiminta voi tukea lasten välisten suhteiden myönteistä kehitystä. Lisäksi lapset keskustelevat, tuovat esiin näkemyksiään sekä ehdottelevat asioita metsässä huomattavasti enemmän kuin päiväkodilla. Keskusteluiden avulla lapset voivat kehittää sosiaalisia taitojaan, joita yhteisössä toimimisessa tarvitaan. Lapset myös harjoittelivat sosiaalisia valmiuksia, kuten vuorottelua, pettymyksistä selviämistä, empatiaa sekä tunnetaitoja. Metsätoimintaan sisältyi joka päivä yhteisöllisyyttä sekä ryhmähenkeä edistäviä rutiineja, liikunnallisia leikkejä sekä ryhmätöitä. Lisäksi metsätoiminnassa opittiin selviytymisen taitoja. Nämä yhteiset merkittävät kokemukset lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka tukee osallisuuden toteutumista.

Osallisuuden toteutumista tukee myös se, että lasten itseohjautuvuus sekä vastuunkanto kehittyvät metsätoiminnassa. Lapset oppivat kauden aikana huolehtimaan omista varusteistaan sekä säähän sopivasta vaatetuksesta. Lapset oppivat myös huomioimaan turvalliseen liikkumiseen liittyviä asioita niin kaupungilla retkeillessä kuin metsässä liukkailla kallioilla ja puissa kiipeillessä. Metsäesikoulu opettaa sinnikkyuden ja selviytymisen taitoja, joista lapsi voi kokea sisäistä iloa. Lisäksi lasten motoriikka kehittyy metsässä liikkuessa. Lapsen osaamisen sekä minäpystyvyyden kasvaessa, hänen oma ymmärrys lisääntyy siitä, kuka hän on, mitä hän osaa ja mihin hän pystyy. Tämä ajattelevan, osaan ja pystyvän lapsen identiteetti on juurikin se, mihin osallisuutta tukemalla pyritään.

Aikuinen voi tukea lasta hänen vierellä niin, että lapsi pääsee osallistumaan ja toimimaan. Lapsen omalla toimimisella syntynyt identiteetti, käsitys itsestään on se, joka häntä kantaa läpi elämän.

Värri (2018) sekä Cantell ym. (2020) tuovat esiin, että lasten kasvatustapaamme on muutettava niin, että kansalaisemme oppivat toimimaan kestävän kehityksen mukaisesti. Meidän tulisi oppia kyseenalaistamaan nykyistä elämäntapaamme, jossa kulutamme luonnonvaroja kestäättömällä tavalla. (Värri: 12–13, Cantell ym.: 260–261.) Pohdin, voisiko varhaiskasvatuksen metsätoiminta luoda pohjan uudelle kasvatukselle, jossa lasten luontosuhdetta vahvistetaan. Lapsuudessa syntynyt vastuullinen luontosuhde voi luoda halun toimia sekä luonnon että yhteisömme hyväksi myös aikuisuudessa. Lapsena luonnossa paljon aikaa viettäneet palaavat myös myöhemmin luonnon keskelle ja pystyvät hyötymään luonnon hyvinvointivaikutuksista. Metsässä toteutettavan ympäristökasvatuksen tavoitteena on myös lasten osallistaminen, joten ympäristökasvatus tukee varhaiskasvatuksen osallisuuteen liittyviä tavoitteita. Ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhteneväisyys lasten osallisuuden mahdollistamisen kanssa puhuu sen puolesta, että ympäristökasvatuksen osuutta varhaiskasvatuksessa voisi kasvattaa. Luontosuhteen vahvistaminen metsässä toimimalla on avaintekijä ympäristömyönteisten asenteiden muodostumisessa. Varhaisina vuosina totutut toimintamallit jäävät käyttöön koko loppuiäksi, joten varhaiskasvatuksella on iso rooli ihmisten sekä ympäristön hyvinvointia edistävän yhteiskunnan kehittämisessä.

Haastateltavat pitivät lasten osallisuutta tärkeänä ja lasten mielipiteillä oli vaikutusta toimintaan. Lasten osallisuutta mahdollistettiin yhteisöllisyydellä, toiminnallisuudella sekä monilla eri toimintatavoilla, kuten draamalla ja projektityöskentelyllä. Aikuisen tehtävänä onkin osallisuutta lisäävien toimintatapojen kehittäminen (Brotherus & Kangas 2018: 21). Haastatteluista ei selvinnyt tarkemmin, miten lasten kuuleminen ja vaikuttaminen käytännössä tapahtuu päiväkodin arjessa, joten jatkotutkimus ehdotuksena lasten osallisuutta metsätoiminnan arjessa edistäviä toimintatapoja voisi tutkia vielä lisää. Olisi myös tärkeää kuulla, miten lapset kokevat toiminnan. Näin metsätoimintaa voisi kehittää edelleen lasten näkemystä huomioiden. Jokaisen osallisuuden kokemus on hänen henkilökohtainen tunteensa ja jokainen lapsi etenee osallisuuden eri tasoilla oman kehityksensä tahdissa. Lisäksi opiskelijoiden kehittämistyönä voisi luoda ympäristökasvatuksen sekä lasten osallisuuden yhdistävän materiaalikansion, joka sisältäisi aiheeseen liittyviä leikkejä ja tehtäviä, jota varhaiskasvatuksen henkilökunta voisi käyttää metsätoiminnassa.

Lähteet

Brotherus, Annu & Kangas, Jonna 2018. Leikkiympäristön haasteet ja rajoitukset lasten osallisuudelle. Teoksessa Kangas, Jonna & Vlasov, Janniina & Heikka, Johanna (toim.). Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus RY. 20–34.

Cantell, Hannele & Aarnio-Linnavuori, Essi & Tani, Sirpa 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Cantell, Hannele & Koskinen, Sanna 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Cantell, Hannele (toim.): Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 60–79.

Constable, Karen 2014. Bringing the Forest School Approach to your Early Year Practice. Taylor & Francis Group. New York: Routledge.

Country Overshoot days 2021. Global Footprint Network. Earth Overshoot day. About. Saatavana osoitteessa: <<https://www.overshootday.org/newsroom/country-overshoot-days/>> Luettu 19.6.2021.

Deci, Richard & Ryan, Edward 2000. The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the Self-determination of behaviour. *Psychology inquiry* 11 (4) 227–268.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus, koulutus ja tutkinnot, esiopetus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>>. Luettu 20.10.2020.

Harris, Frances 2017. The nature of learning at forest school: practitioners' perspectives. *Education 3-13. International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education* 45 (2). 272–291. Saatavana osoitteessa: <<https://doi.org/10.1080/03004279.2015.1078833>>. Luettu 23.10.2020.

Heinonen, Tarja & Luomi, Annukka 2008. Rakkaalla lapsella on monta nimeä. Ympäristökasvatuksen käsitteiden määritelmäluonnos. PÄÄKAUPUNKISEUDUN KIERRÄTYSKESKUS OY. Saatavana osoitteessa: <https://www.kierratyskeskus.fi/files/97/kasiteraportti_tiivis.pdf>. Luettu 22.10.2020.

Hirvonen, Johanna 2014. Luonnon terveys ja hyvinvointivaikutukset. Teoksessa Skyttä Teija (toim.): Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut - Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. 24–27. Saatavana osoitteessa: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-588-430-5>> Luettu 9.7.2020.

Hujala, Eeva 2018. Esipuhe. Teoksessa Kangas, Jonna & Vlasov, Janniina & Heikka, Johanna (toim.). Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus RY. 7–8.

Karlsson, Liisa & Weckström, Elina & Lastikka, Anna-Leena 2018. Osallisuuden toimintakulttuuria rakentamalla sadutusmenetelmällä. Teoksessa Kangas, Jonna & Vlasov,

Janniina & Fonsén, Elina & Heikka, Johanna (toim.). Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus RY. 94–119.

Lapsen oikeuksien sopimus 1989. Unicef. Lapsen oikeudet. Lapsen oikeuksien sopimus – koko teksti. Saatavana osoitteessa: <<<http://www.unicef.fi/Lapsen-oikeudet/.sopimus-kokonaisuudessaan/>>. Luettu 5.6.2021.

Lasten liikuntasuositukset 2016. Opetus- ja kulttuuri ministeriö, ajankohtaista, lasten liikuntasuositukset. Vähintään kolme tuntia päivässä. Saatavana osoitteessa: <https://mi-nedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lasten-liikuntasuositukset-vahintaan-kolme-tuntia-lii-kuntaa-paivassa.> Luettu 22.6.2020.

Lautamo, Tiina & Laaksonen, Vilja 2018. RALLA Leikki- ja kevaritaitojen havainnointimenetelmät. Rautalampi: Ralla Oy.

Leinonen, Jonna 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, Johanna & Fonsén, Elina & Elo, Jannina & Leinonen, Jonna (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus RY. 16–40.

Maslow, Abraham 1943. A Theory of Human Motivation. Psychological Review 50. 370–396.

Maynard, Trisha 2007. Forest Schools in Great Britain: an initial exploration. International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education Contemporary Issues in Early Childhood 8 (2). 320–331. Saatavana osoitteessa: <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/ciec.2007.8.4.320>>. Luettu 23.5.2020.

Mccree, Mel & Cutting, Roger & Sherwin, Dean 2018. The Hare and the Tortoise go to Forest School: taking the scenic route to academic attainment via emotional wellbeing outdoors. Early Child Development and Care: Young Children's Emotional Experiences 03. 188(7). 980–996. Routeledge. Taylor & Francis Group. Saatavana osoitteessa: <<https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1446430> > Luettu 20.7.2020.

Mielenterveystalo 2021. Oppaat. Tietoa Luonnon hyvinvointivaikutuksista Saatavana osoitteessa: <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/default.aspx> Luettu 19.5.2021.

Männik, Setälä, Ojala ja Palmuaro 2011. Lapsen osallisuuden lisääminen kiirettä vähentämällä. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta & Nevanen, Saila & Ojala, Mikko & Tast, Sylvia & Venninen Tuulikki & Valpas, Birgitta (toim.). Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Helsinki: Soccan ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja nro 25. 113–119. Saatavana osoitteessa: <Löytöretkellä osallisuuteen - Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II - VKK-Metron julkaisu - Socca>. Luettu 5.7.2020.

O'Brien, Liz 2009. Learning outdoors: The Forest School approach. International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education 37(1). 45–60. Saatavana osoitteessa: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03004270802291798>>. Luettu 22.5.2020.

Palmer, Joy 1998. Environmental education of the 21th century. Theory, practice, process and promise. London: Routeledge. Saatavana osoitteessa: <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/detail.action?docID=169959>>. Luettu 22.7.2020.

Parikka-Nihti, Mari & Suomela, Liisa 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raittila, Raija 2017. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 210–220.

Ratinen, Ilkka 2020. Ympäristökasvatusta tarvitaan enemmän kuin koskaan. Teoksessa Cantell, Hannele & Aarnio-Linnavuori, Essi & Tani, Sirpa. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 252–253

Roos, Piia & Nurhonen, Linda & Viitanen, Eira 2018. Lasten ja aikuisten yhteisellä osallisuuden polulla. Teoksessa Kangas, Jonna & Vlasov, Janniina & Fonsén, Elina & Heikka, Johanna (toim.). Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus RY. 82–93.

Ruokojärvi, Pirjo & Luukkonen, Tiina 2011. Satujen matkassa kohti uutta. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta & Nevanen, Saira & Ojala, Mikko & Tast, Sylvia & Venninen, Tuulikki & Valpas, Birgitta (toim.). Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Helsinki: Soccan ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja nro 25. 45–53. Saatavana osoitteessa: <Löytöretkellä osallisuuteen - Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II - VKK-Metron julkaisu - Socca>. Luettu 5.7.2020

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009: Menetelmäopetuksen tietovaranto - KvaliMOTV - kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Saatavana osoitteessa: <<https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv/>>. Luettu 20.10.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006: Menetelmäopetuksen tietovaranto - KvaliMOTV - kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Narratiiviset tarkastelutavat. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/mentelmaopetus/kvali/L_3_6_4.html>. Luettu 20.5.2021.

Shier, Harry 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. Children & Society 15. 107–117. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/233551300_Pathways_to_participation_Openings_opportunities_and_obligations>. Luettu 12.8.2020.

Suomen YK-liitto 2020. YK-teemat. Kestävä kehitys. Saatavana osoitteessa: <<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys>>. Luettu 12.10.2020.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja, Leena & Vuorisalo, Mari 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, Merja & Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.). Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino. 36–55.

Turja, Leena 2018. Osallisuuden pedagogiikan jalkautuminen varhaiskasvatuksen arkeen. Teoksessa Kangas, Jonna & Vlasov, Janniina & Fonsén, Elina & Heikka, Johanna (toim.). Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus RY. 64–81.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Luettu 26.10.2020.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus, koulutus ja tutkinnot, varhaiskasvatus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>>. Luettu 20.10.2020.

Venninen, Tuulikki & Leinonen, Jonna & Ojala, Mikko 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi”. Lasten osallisuus pääkaupunkiseudun päivähoidossa. Tutkimusraportti. Työpapereita 2010:3. Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Saatavana osoitteessa: <http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf>. Luettu 20.7.2020.

Vilka, Hanna (2007): Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Saatavana osoitteessa: <<http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>>. Luettu 20.10.2020.

Vuorenmaa, Maaret 2016. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus palveluissa. LAPE-muutosohjelman työpajan 14.11.2016 esitys. Helsinki: THL. Saatavana osoitteessa: <<https://www.slideshare.net/THLfi/lasten-nuorten-ja-perheiden-osallisuus-palveluissa>>. Luettu 2.10.2020.

Värri, Veli-Matti 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.

Liite 1 Kutsu haastatteluun

26.10.2020

Haastattelu liittyen Lapsen osallisuus metsäeskarissa-opinnäytetyöhön.

Hei metsäeskarin hoitajat ja opet!

Tervetuloa mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan kasvattajan toimintaa metsäeskarissa. Haastatteluun ei tarvitse valmistautua, vaan oman mielipiteen kertominen riittää.

Tutkimuskysymyksenä on:

Mikä sinulle on tärkeää päivähoitopäivän aikana metsäviikolla?

Millaisiin asioihin kiinnität huomiota lasten kanssa toimiessasi?

Tuo esille myös [esimerkkejä](#).

Pyydän sinua kertomaan esimerkin [yhdestä kokonaisesta päiväkotipäivästä](#) metsäviikolla, jossa olisit mielestäsi onnistunut hyvin. Päiväkotipäivän ei tarvitse olla oikeasti toteutunut päivä. Voit kuvata päivän tapahtumat ja oman toimintasi siinä lähtien aamusta ja päättyen siihen, kun lapset haetaan kotiin.

Kertomuksen päivästä voi tehdä joko [pareittain tai yksin](#).

Vastauksen voi antaa kolmella vaihtoehtoisella tavalla: Joko [kirjallisesti mailitse, puhelinhaastatteluna tai](#) niin, että [tulen tapaamaan sinua](#) esimerkiksi metsään.

Äänitän haastattelun vastauksen ja kirjoitan sen myöhemmin puhtaaksi.

Tutkimus tehdään anonyymisti salassapitovelvoitetta sekä tutkimusetiikkaa noudattaen. Tutkimukseen ei tarvita tietosuojaselostetta, sillä tutkimuksessa ei käsitellä henkilötietoja. Tutkimus on vapaaehtoinen ja siitä voi kieltäytyä.

Ohessa myös Tiedote tutkimuksesta, johon pyydän teitä tutustumaan sekä [Suostumus tutkimukseen osallistumisesta -lomake, joka tulisi allekirjoittaa](#).

Olen teihin yhteydessä, jotta voimme sopia ajankohdista sekä keskustella mahdollisista kysymyksistä, joita teille herää.

Ystävällisesti,
Mira Vinnari